DIMITRIE P. PASCU
DOCTOR IN ŞTIINŢELE ECONOMICE

B.I.R.
4745

A. C. CUZA

ECONOMIST ŞI DOCTRINAR AL NAŢIONALISMULUI

(EXTRAS DIN REVISTA A.L.A.C.I.)

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIE ROMÂNĂ
UNIVERSITATEA DIN CLUJ

BUCUREŞTI

13939
Nr. 652/1937.

A. C. CUZA

ECONOMIST ŞI DOCTRINAR AL NAŢIONALISMULUI

Cuprinsul:

I *Introducere.*
II *Principalele lucrări economice ale Profesorului A. C. Cuza.*
III *Gândirea şi ideile economice:* 1) Concepţia şi definiţia economiei politice; 2) Studiul şi legile poporaţiei; 3) Clasele sociale şi „fiziocratismul" Profesorului A. C. Cuza.
IV *Ideia de naţionalitate şi antisemitismul d-lui A. C. Cuza.*
V *Cercetarea realităţilor economice şi sociale româneşti.*
VI *Incheiere.*

I. — Geneza prezentului studiu este în strânsă legătură cu un însemnat eveniment cultural din vremea din urmă: intrarea d-lui A. C. Cuza la Academie.

Intrarea unui economist în rândurile nemuritorilor însemnează nu numai recunoaşterea şi consacrarea — cu o regretabilă întârziere[1]), ce-i drept — a personalităţii unui savant ca Profesorul A. C. Cuza care, timp de aproape cinci decenii, contribue, cu o constanţă şi consecuenţă cu adevărat impresionante, la propăşirea ştiinţei economice, creind chiar o şcoală nouă, acea a naţionalismului economic, ci mai însemnează şi recunoaşterea de către înaltul for cultural care este Academia, a maturităţii ştiinţei economice româneşti.

Am crezut, deci, potrivit să subliniez acest eveniment printr'o încercare de sintetizare, — în câteva pagini, cât permite spaţiul unei reviste, — a gândirii economice a noului academician.

Il fac acest lucru mai mult pentru familia noastră dela

1) In 1903 d. A. C. Cuza este ales membru corespondent al Academiei Române, iar după 33 de ani devine membru ordinar.

A.L.A.C.I. şi anume pentru acei colegi cărora nevorbindu-li-se la Academia Comercială [2]), şi mai puţin în şcoală secundară, despre gândirea şi ideile economice ale Profesorului A. C. Cuza, gândire şi idei, care, din nefericire, sunt considerate încă, de mulţi, ca subversive, nu cunosc scrieri româneşti de o înaltă valoare ştiinţifică.

Şi mai scriu aceste rânduri drept omagiu pentru linia dreaptă a gândirii Profesorului dela Iaşi care, timp de cinci decenii, a rămas consecuent cu sine însu-şi şi cu concepţiile sale iniţiale, şi aceasta într'o vreme şi într'o lume care n'a început să-l înţeleagă decât foarte târziu.

Evident că scriind aceste rânduri nu pot avea pretenţia de a da un studiu complect asupra economistului şi ideologului A. C. Cuza, ci numai o simplă introducere pe care subsemnatul sau altcineva o poate desvolta mai târziu.

Anticipând cele ce urmează să arăt mai jos, ca o sinteză a acestora, ţin să subliniez că prin opera sa multilaterală, prin cercetările şi aportul său în ştiinţa economică generală şi prin atitudinea sa specifică faţă de realităţile economice şi sociale româneşti, pe care le-a înţeles cu atâta simţire şi durere, Profesorul A. C. Cuza ocupă un loc de frunte în ierarhia valorilor spirituale româneşti.

II. — Inainte de a păşi la examinarea ideilor şi a gândirii d-lui A. C. Cuza, voiu da o schiţă bibliografică a principalelor sale lucrări cu caracter social-economic, însoţind fiecare lucrare de câteva caracterizări generale.

Amintesc, în primul rând, lucrarea *Generaţia dela 48 şi Era Nouă* (p. 106, Iaşi, 1889) în care, după ce subliniază deosebirea organică şi ideologică între cele două generaţii, demonstrează că este necesar ca cei vechi, care au avut rolul de a creia Statul român, să lase pe cei mai tineri, din noua generaţie, să organizeze acest Stat după noile concepţiuni şi după noile necesităţi ale vremii. Organizarea propusă de autor

---

2) Două sunt cursurile în care, după noi, nu trebuia să se facă abstracţie de scrierile economice ale Profesorului A. C. Cuza, anume: *Cursul de Statistică* şi *Cursul de Industrie, Meserii* şi *Legislaţia muncitorească*. In cel dintâi se putea vorbi, pe larg, de lucrarea „Despre poporaţie" şi de anexele respective, iar în cel de al doilea de lucrările „Meseriaşul român" şi „Naţionalizarea meseriilor".

are un accentuat colorit social[3]), tinzând spre desvoltarea, din punct de vedere cultural şi economic, a clasei agricultorilor care „reprezintă elementul etnic deosebit".

Meseriaşul român (p. XXXIV + 108, Iaşi, 1893). In această operă d. A. C. Cuza examinează cauzele decăderii breslelor şi a meseriaşilor autohtoni, mai ales în oraşele din Moldova, şi suprapunerea elementelor străine, în speţă a celor evreeşti, — printr'o năvălire paşnică de peste hotare — şi arată urmările dezastruoase din punct de vedere economic, politic şi naţional, a acestei situaţiuni de fapt.

Ideile cuprinse în lucrarea de mai sus sunt complectate cu cele din lucrarea *Naţionalizarea meseriilor* având ca subtitlu *Reorganizarea Şcoalei de arte şi meserii din Iaşi, Invăţarea meseriilor în armată* (p. 44, Iaşi, 1902).

In legătură cu problema alcoolului şi a alcoolismului d. A. C. Cuza, care, împreună cu A. D. Xenopol, este fondatorul „Ligii Române în contra alcoolismului", a scris câteva studii cu imediat interes practic. Dintre acestea amintim *Monopolul alcoolului* (p. XXVII + 141, Bucureşti, 1895), *Comerţ liber sau monopol? Lupta contra alcoolismului în România* (p. 29, Iaşi, 1897), precum şi o seamă de lucrări mai mici pentru combaterea alcoolismului şi a exploatării clasei ţărăneşti de către cârciumarii evrei.

Ţăranii şi clasele diriginte (p. LXIX + 35, Iaşi, 1895). Această lucrare cuprinde două discursuri rostite în 1894 şi 1895 în Adunarea Deputaţilor şi sintetizează evoluţia stării economice a păturii ţărăneşti în primele şase decenii după încheierea tratatului dela Adrianopole (1829). Până la această dată, spune d-l A. C. Cuza, era o potrivire perfectă între modul de trai, hrana, îmbrăcămintea şi locuinţa ţăranului şi munca ce i se cerea; între formele înlăuntrul cărora era chemat să se mişte şi starea sa culturală; între foloasele ce le avea dela organizaţia puterii Statului şi mijloacele ce se luau dela dânsul pentru întreţinerea sa.

Astfel fiind lucrurile populaţia ţării a putut să prospere.

Deschiderea pieţelor noi, creşterea cheltuelilor Statului, schimbarea regimului politic, au determinat acel desechilibru

3) In cuprinsul lucrării d. A. C. Cuza mărturiseşte că este „socialist de idei şi junimist de guvern", (p. 67).

între puterile şi sarcinile ţăranului care au înlesnit robia nouă, economică, a claselor de sus, pregătind o robie şi mai neagră: acea a clasei sterile şi parazitare evreeşti.

Opera fundamentală a Profesorului A. C. Cuza este lucrarea *Despre poporaţie,* Statistica, teoria şi politica ei (p. XVI + 466, Iaşi, 1899. Ed. II revăzută şi adăogită în 1929, p. VIII + 690, având ca anexă *Scăderea poporaţiei creştine şi înmulţirea jidanilor în oraşele din România. Cauze şi remedii, Legea poporaţiei, Poporaţia Franţei, Poporaţia oraşelor României şi Economia politică şi poporaţia).*

In legătură cu lucrarea „Despre poporaţie", distinsă în 1899 de Academia Română cu premiul Lazăr, după raportul doctorului Vincenţiu Babeş [4]), d-l A. C. Cuza a scris şi două studii cu caracter polemic şi anume: *Cei doi Spenceri şi alte descoperiri ale d-lui N. Basilescu* (p. 120, Iaşi, 1900) şi *Plagiatul poporaţiei. O calomnie „more-judaico"* (p. XVI + 137, Vălenii de Munte, 1911).

Obiectul economiei politice (p. 47, Iaşi, 1901) este lecţia de deschidere a cursului de economie politică la Universitatea din Iaşi.

Lucrările de mai sus, afară de opera „Despre poporaţie" şi „Plagiatul poporaţiei" au fost strânse şi tipărite într'un singur volum complectat şi cu alte câteva lucrări şi intitulat *Studii economice-politice* 1890—1930 (p. 798/818, Bucureşti, 1930).

Deosebit de lucrările de mai sus cu caracter economic cultural, deosebit de cursurile de economie politică şi finanţe ţinute la Universitatea din Iaşi (Facultatea de Drept) şi de numeroasele articole răspândite prin reviste şi ziare [5]) trebue să amintim şi lucrarea *Naţionalitatea în artă,* ed. I, 1908; ed. II, 1915; ed. III (adăogită) 1927, cu preţioase incursiuni în domeniul social şi economic.

Ultima ediţie din această lucrare închinată de autor Tinerimii române, are ca subtitlu „Introducere la doctrina naţionalistă creştină".

Interesant de subliniat, pentru studiul de faţă, este constatarea şi demonstrarea că *înstrăinarea în domeniul economic*

4) Vezi: Analele Academiei Române 1899—1900, p. 437—442.

5) „Convorbiri Literare", „Neamul Românesc", „Făt-frumos", „Unirea", „Apărarea Naţională", „Revista idealistă", etc.

aduce şi înstrăinarea în domeniul cultural, iar această din urmă aduce pieirea naţiunii ca entitate etnică deosebită.

III. — In examinarea ideilor şi a gândirii economice a d-lui A. C. Cuza găsim util să nu ne oprim prea mult asupra ideilor prin care se apropie de ceilalţi economişti ci mai mult asupra acelora prin care se diferenţiază de ei şi care constitue originalitatea operei sale.

In acest scop găsim potrivit să împărţim prezentul capitol în două părţi distincte şi anume: prima privind partea doctrinară şi a doua privind examinarea realităţilor româneşti.

E util să amintim, dealtfel, că dorinţa elucidării problemelor care se pun în legătură cu aceste realităţi l'a îndemnat pe autor să aprofundeze domeniul ştiinţei teoretice spre a găsi, acolo, cheia pentru deslegarea acestor probleme.

Ştiinţa are, după Prof. A. C. Cuza, o menire practică, şi, orice încercare temeinică de îndreptare a unei situaţiuni date trebue să plece dela cercetarea amănunţită şi serioasă a realităţilor şi nevoilor.

Această concepţie utilitaristă a ştiinţei se poate vedea şi în consideraţiunile de mai jos:

„Ştiinţa este întruparea raţiunii, adică a organului superior care-i permite omului să-şi conserve fiinţa, reflectând asupra trebuinţelor lui şi căutând mijloacele cele mai potrivite pentru a le satisface, după împrejurări. Şi fiindcă împrejurările, în cari trăesc societăţile omeneşti sunt diferite, deaceea, pe lângă adevărurile generale de cari urmează să se ocupe omul de ştiinţă, pe cari trebue să le stăpânească pe deplin, se cuvine să aibă în vedere pururea împrejurările speciale în care trăeşte poporul din care el face parte. Şi nu e om de ştiinţă acela care, de dragostea abstracţiunilor sterile, pierde simţul realităţii în mijlocul căreia trăeşte şi care nu se preocupă de problemele practice de existenţă ale poporului său“ [6]). Iar mai departe: „Plecând dela acest principiu, singurul adevărat, singurul roditor... noi zicem economiştilor noştri că oricât ar fi de iniţiaţi în misterele ştiinţei lui Adam Smith, dacă cunoştinţele lor nu ne servesc pentru a ne orienta asupra

6) Studii economice-politice (Comerţ liber sau monopol?), Bucureşti, 1930, p. 457.

stării noastre economice, pe care nimeni altul nu o poate studia decât noi înşine, întreaga lor erudiţiune economică e nefolositoare".

Dealtfel, chiar după mărturiile autorului, geneza tuturor studiilor teoretice, începând cu lucrarea *„Despre poporaţie"* nu este alta decât preocuparea permanentă de a cunoaşte mijloacele pentru îndreptarea stărilor de lucruri din ţară.

Păşind acum la spicuirea ideilor şi a gândirii economistului A. C. Cuza, vom examina rând pe rând, concepţia şi definiţia ştiinţei economice ca o ştiinţă etică, studiul şi legile poporaţiei, clasele sociale şi „fiziocratismul" d-lui A. C. Cuza, doctrina naţionalismului şi doctrina antisemită, după care urmează să cercetăm felul cum a examinat omul de ştiinţă realităţile economice şi sociale româneşti şi propunerile făcute pentru îndreptarea stărilor de fapt având ca ţintă unică idealul naţional.

Vor urma, după aceasta, în încheiere, câteva constatări şi sintetizări generale.

1. — Punctul de plecare al celor mai mulţi economişti din şcoala liberală în ceeace priveşte concepţia ştiinţei economice este avuţia. Pentru aceştia economia politică este ştiinţa avuţiei sau mai precis, cum a definit-o Jean-Baptiste Say, ştiinţa legilor care domină producţiunea, circulaţiunea şi consumaţiunea bunurilor. Problema poporaţiei şi problema omului în raport cu avuţia vine în ultimul plan, omul fiind substituit avuţiei. Chiar şi în acest caz omul este luat izolat, individual, în goană perpetuă după avuţie, un homo economicus, iar nu social, grupat în comunităţi naturale cum sunt naţiunile.

Sismondi este acela care, cel dintâi, reacţionează faţă de această concepţie plutocratistă a ştiinţei punând pe primul plan omul iar nu avuţia. El defineşte economia politică ca cercetarea mijloacelor prin care un număr cât mai mare de oameni, într'un stat anumit, poate să participe la gradul cel mai înalt în buna stare fizică. Sismondi substitue, cu alte cuvinte, noţiunea abstractă de avuţie ca scop în sine, prin acea de avuţie în raport cu omul, de îndestulare a trebuinţelor omeneşti.

Mai târziu Roscher însuşind şi el vederile lui Sismondi

consideră omul ca *punctul de plecare* şi totodată ca *ţintă* a ştiinţei economice.

In rândul acestor cugetători care concep economia politică ca o ştiinţă etică iar nu ca o chrematistică se aşează şi Profesorul A. C. Cuza care substitue principiului *avuţiei* şi al *individualismului* pe acela al *omului* şi al *naţiunii* sau al poporaţiei grupată în naţiuni ca fiinţe colective.

Deci, ideia iniţială a lui Sismondi care mută accentul ştiinţei economice dela avuţie la om, demonstrând că interesele oamenilor primează interesele lucrurilor neînsufleţite, ia mai multă amploare la d. A. C. Cuza care nu consideră pe om un izolat ci în cadrul grupărilor naturale care sunt naţiunile.

Schimbarea accentului de pe noţiunea abstractă de avuţie pe noţiunea vie de om şi poporaţie permite, după d. A. C. Cuza, ca ştiinţa economică, concepută ca o ştiinţă etică, să poată fi îndrumată pe căile sănătoase ale desvoltării sale, ferind-o de abstracţiunile în cari adesea s'a pierdut.

„Dela poporaţie ca subiect şi ca obiect a oricărei activităţi economice, trebue să plece ştiinţa care se ocupă cu legile producerei, ale distribuirei şi ale consumărei avuţiilor. Căci poporaţia le produce, ea şi le distribue şi ea le consumă. Prosperitatea şi sporirea ei este ţinta supremă a ştiinţei ca şi a activităţii economice şi numai o rătăcire momentană a minţei poate să explice faptul că s'a ajuns a se considera bogăţia în sine, fără nici o legătură cu oamenii, chemaţi să se bucure de dânsa".

Astfel pusă problema, economia politică devine o adevărată ştiinţă morală, având drept scop buna stare şi fericirea celor mai mulţi [7]).

Problema poporaţiei fiind, după d. A. C. Cuza, problema fundamentală a ştiinţei economice, trebue să fie nu numai punctul de plecare dar şi principiul organizator al acestei ştiinţe, pe care cercetătorul să-l aibă permanent în vedere.

Consecvent cu principiul enunţat, vom vedea mai jos că Profesorul A. C. Cuza a dedicat cea mai mare parte din activitatea sa studiului problemei poporaţiei în genere şi a poporaţiei româneşti în speţă.

După o atare concepţie a ştiinţei economice, Profesorul Cuza trece la formularea definiţiei economiei politice ca *ştiinţa*

7) Despre poporaţie, pag. 42, ed. II.

legilor şi factorilor cari stăpânesc poporaţia umană în raport cu mijloacele de existenţă, având ca scop cunoaşterea şi cârmuirea economiei naţiunilor.

Această definiţie cuprinde în prima parte *obiectul* ştiinţei iar în a doua *scopul* ei practic.

Definită astfel economia politică apare în acelaş timp ca o ştiinţă care cercetează regularităţile empirice şi reflectează asupra cauzelor lor intime — ea formulând legile şi determinând factorii economici — şi o artă care trage concluziuni din adevărurile descoperite şi stabileşte regule generale de purtare faţă cu legile şi cu factorii cari stăpânesc poporaţia umană în raport cu mijloacele de existenţă [8]).

In ceeace priveşte relaţiile poporaţiei cu mijloacele de existenţă, acestea pot fi cercetate, în general, din punct de vedere istoric, teoretic şi practic sau din aceleaşi puncte de vedere, însă numai naţional, adică privind o naţie determinată sau şi internaţional în raporturile dintre naţiuni [9]).

In spiritul celor de mai sus, Profesorul A. C. Cuza a alcătuit chiar un plan desvoltat a tot ceeace trebue să cuprindă un curs de economie politică, care, în parte, se găseşte pus în aplicare în opera sa „Despre poporaţie".

2. — Consecvent cu principiul şi definiţia de mai sus care pune poporaţia umană, ca organism viu, pe primul plan al preocupării economiei politice, Profesorul A. C. Cuza purcede prin a face un studiu aprofundat al acestei probleme în lucrarea *Despre poporaţie,* de care s'a vorbit mai sus şi care constitue, după cum am spus, opera sa fundamentală, precum şi în alte câteva lucrări privind realităţile româneşti.

Aci, în aplicarea acestui principiu, economistul român se deosebeşte de ceilalţi gânditori, printre care Sismondi şi Roscher.

Intr'adevăr, aceşti gânditori deşi consideră omul şi poporaţia ca unicul pivot al ştiinţei economice greşesc totuşi când purced în tratarea problemei economice, dând o prea mare amploare capitolelor privind avuţia şi rezervând un spaţiu restrâns pentru problema poporaţiei umane, legile ei de desvoltare şi raporturile ei cu avuţia.

8) Studii economico-politice (Obiectul economiei politice), p. 610.
9) Despre poporaţie (ed. II), p. 685.

Această inconsecvenţă care umbreşte principiile iniţiale formulate, nu o găsim la d. A. C. Cuza.

Odată ce stabileşte principiul că economia politică nu-i ştiinţa avuţiei decât numai întrucât avuţia serveşte interesele poporaţiei d. A. C. Cuza purcede în studiul problemei sub toate aspectele şi în toate laturile ei. Se poate spune că întreaga activitate a Profesorului Cuza, ca om de ştiinţă şi chiar ca om politic, este închinată cercetării problemei şi legilor poporaţiei — ca scop în sine, în raport cu avuţia — considerată ca mijloc.

Vom spicui mai jos principiile esenţiale cuprinse în lucrarea *Despre Poporaţie* subliniind mai ales vederile originale asupra diferitelor probleme.

Această carte cuprinde — deosebit de partea intitulată „Consideraţiuni generale" unde se examinează însemnătatea poporaţiei, problema ei şi istoria precum şi raporturile acesteia cu economia politică — trei părţi distincte şi anume: I. Statistica poporaţiei, II. Teoria poporaţiei şi III. Politica poporaţiei.

Prima parte cuprinde patru capitole, tratând fiecare despre demografie, despre statistică în genere şi despre starea şi mişcarea poporaţiei. A doua parte cuprinde un singur capitol tratând despre legile sociale şi despre valoarea metodei statistice. A treia, cea mai importantă, cuprinde douăsprezece capitole tratând despre teoria lui Malthus sub toate aspectele ei şi ajungând la sintetizarea anumitor principii noui în legătură cu politica poporaţiei în genere. Cele mai importante capitole din ultima parte sunt cele cinci din urmă intitulate: 1) O problemă ştiinţifică, 2) Analiza critică, 3) Principiul poporaţiei, 4) Mărirea şi decăderea naţiunilor şi 5) Incheeri practice.

Lucrarea alcătuită pe baza unor îndelungate cercetări şi a unei vaste literaturi de specialitate sintetizează, după cum remarcă doctorul Vincenţiu Babeş, raportor al Academiei Române pentru premiul Lazăr[10]), întreaga gândire din toate timpurile în materie de poporaţie.

Găsim acolo sintetizate adevăruri de cea mai mare importanţă pentru politica de Stat.

---

10) Analele Academiei Române 1899—1900, p. 437—442.

Astfel, în capitolul privind ştiinţa populaţiei, sau demografia, vorbind despre însemnătatea originei populaţiei în cadrul organizaţiei de Stat, după ce stabileşte că grija de căpetenie a oricărei fiinţe este păstrarea pe sine, conchide că între diferite fiinţe, trăind pe acelaş teritoriu, se naşte o luptă aspră pentru dobândirea mijloacelor de existenţă de care depinde fiinţa lor. Când pe un teritoriu se desvoltă una şi aceiaş rasă, lupta are loc între individ şi individ. Când însă pe acelaş teritoriu trăesc două sau mai multe rase, *lupta se dă nu numai între indivizi ci şi între rasele diferite.*

Căci, lămureşte d. A. C. Cuza mai departe, „indivizii aceleiaş rase, legaţi împreună prin obiceiuri, prin tradiţii, prin limbă, prin afinităţi organice, se simt solidari“ [11]).

In consecinţă, fiecare individ aparţinând unui grup etnic deosebit are interese comune cu indivizii din aceiaş grupă şi contrarii cu indivizii din celelalte grupe. Fiecare grupă etnică va lupta şi va căuta să domine grupa cealaltă dând naştere unei lupte permanente în sânul Statului, lupte care se sfârşesc prin nimicirea lui.

In baza unor atari legi naturale, d. A. C. Cuza consideră că unitatea de origină a poporaţiei unui Stat este unul din elementele cele mai importante din cauza omogenităţii de caracter, de obiceiuri, de antipatie şi de simpatie care-l fac să fie mai lesne guvernabil. Acest lucru este şi mai necesar pentru ţările cu regim democratic, unde o mulţime de elemente şi imponderabile sunt chemate să contribue la conducerea Statului.

Şi, ca un corolar logic al acestor adevăruri, în partea privitoare la politica poporaţiei Statul trebue să fie preocupat nu de conservarea şi înmulţirea indivizilor în genere, ci numai a acelora care constitue elementul etnic deosebit care constitue Statul [12]).

Prin urmare, după concepţia profesorului A. C. Cuza, Statul nu poate fi şi nu trebue să fie decât un Stat naţional.

Deosebit de interesante, prin vederile sale noui, sunt constatările şi concluziunile d-lui A. C. Cuza în ceeace priveşte politica poporaţiei, capitol căruia îi închină cea mai însemnată parte din cartea sa „Despre poporaţie“.

11) Despre poporaţie, ed. II-a, pag. 51.
12) Idem, pag. 125.

Punctul de plecare al acestui capitol îl constitue cunoscuta teorie a lui Malthus, după care poporaţia umană creşte în progresie geometrică, adică: 1, 2, 4, 8, 16, 32, 64, 128, etc., iar mijloacele de existenţă în progresie aritmetică, adică: 1, 2, 3, 4, 5, 6, 7, 8, etc., teorie care a dat naştere unei întregi literaturi în ştiinţa economică. Această amplă discuţiune a chestiunii se datoreşte nu atât problemei ştiinţifice în sine, ci mai ales urmărilor acceptării unui atare punct de vedere pentru viaţa statelor şi a popoarelor. Se ştie că Malthus consideră această disproporţie dintre creşterea poporaţiei şi a mijloacelor de existenţă *cauza unică şi permanentă a mizeriei.* El exprimase printr'o frază plastică sentinţa pe care o aplică societatea şi natura acelora care se nasc într'o lume ocupată de alţii: „Un om care se naşte într'o lume deja ocupată, dacă familia sa nu poate să-l mai hrănească sau dacă societatea nu e în situaţie de a se servi de munca sa, nu are cel mai mic drept de a reclama o porţiune oarecare de hrană şi el este cu adevărat de prisos pe pământ. La marele banchet al naturii, nu se mai găseşte loc pentru dânsul. Natura îi porunceşte să plece şi nu întârzie de a executa ea singură această poruncă“ [13]).

De aci şi concluzia malthusiană că, spre a evita mizeria, clasele de jos, căci lor li se aplică în speţă această lege, trebue să limiteze naşterile prin constrângere morală.

O primă chestiune pe care o lămureşte d. A. C. Cuza în legătură cu aceasta este aceea a *originalităţii* teoriei lui Malthus. S'a spus de către mulţi, lucru pe care îl constată dealtfel şi d. Cuza în capitolul în care studiază predecesorii lui Malthus [14]), că multe din ideile acestuia au fost emise chiar înaintea lui de alţii. „Această constatare, zice d. A. C. Cuza, nu micşorează întru nimic meritele lui Malthus, ca om de ştiinţă. Căci o teorie aparţine mai puţin acelora care prin timpuri enunţă elementele din care se compune, decât aceluia care le împreunează, le desvoltă şi caută să concludă“ [15]).

Aceasta deoarece „ştiinţa se desvoltă în mod organic, prin o înceată evoluţie şi teoriile ei nu apar deodată ca unele

13) Cit. după A. C. Cuza: Despre poporaţie, pag. 149.

14) Giovanni Botero, Mareşalul Vauban, Sir Mathew Hale, Mirabeau, von Justi, Benjamin, Franklin, Antonio Genovesi, Steuart, Ortès, Townsand, etc.

15) Op. cit., p. 376.

insule vulcanice care se ridică deasupra undelor mării, în urma vre-unui cataclism, ci se formează cu încetul, mai degrabă ca delta râurilor, prin aluviuni seculare [16]).

Prof. A. C. Cuza după ce studiază în chip amplu şi în tot ansamblul ei problema pusă de către Malthus, examinând rând pe rând şi părerile părtinitorilor şi ale protivnicilor acestuia, precum şi datele statistice privind poporaţia, ajunge la următoarea concluzie a cărei formulare este un punct nou, definitiv câştigat în ştiinţa economică:

1. *Malthus a exprimat un fond de idei adevărat într'o formă greşită.*

2. *Din cauza acestei erori de formă, Malthus a stabilit o teorie economică în contrazicere cu realitatea lucrurilor.*

3. *Plecând dela premise teoretice greşite, Malthus a ajuns la încheeri practice greşite.*

După această sintetică enunţare trece la analiza cuprinsului lor, pe care o putem rezuma astfel:

Malthus pleacă, pentru alcătuirea teoriei sale asupra poporaţiei, dela constatările că poporaţia e limitată de mijloacele de existenţă, că facultatea productivă a pământului e limitată pe când cea procreativă a omului e nelimitată, că poporaţia are tendinţa de a întrece limita mijloacelor de existenţă, că marele obstacol al poporaţiei este lipsa de hrană şi că limitarea ei se poate face prin constrângere morală, viciu şi mizerie. De aci însă şi până la alcătuirea unei legi matematice căreia i se dă o valoare absolută şi prin care să se exprime ritmul creşterii poporaţiei şi a mijloacelor de existenţă e o distanţă mare. Deaceea şi prof. A. C. Cuza precizează că a formula o atare lege matematică e o greşală *în teorie,* fiindcă nu se poate şti până la ce grad descoperirile pot spori mijloacele de existenţă; o greşală *în practică,* fiindcă nu sunt exploatate încă toate suprafeţele cultivabile ale pământului; o greşală *în fapt,* pentrucă cultura intensivă şi diviziunea muncii au mărit enorm mijloacele de subsistenţă şi ca dovadă crizele de supraproducţie.

Apoi subliniază că principiul poporaţiei după care aceasta tinde să întreacă mijloacele de existenţă disponibile, este adevărata pârghie a propăşirii omeneşti. Aceasta înseamnă să se perfecţioneze mijloacele de producere pe care

16) Id., p. 377.

chiar le îmbunătăţeşte în fiecare zi, făcând natura să-i dea mai multe produse.

Apoi, d. Cuza consideră că încheerile practice ale lui Malthus deduse din teoria creşterii în progresie geometrică a poporaţiei şi în progresie aritmetică a mijloacelor de existenţă şi anume limitarea procreaţiunii pentru clasele muncitoare prin *rezervă morală* spre a nu cădea în mizerie, *ca greşită, nedreaptă* şi *nefolositoare*. *Greşită* pentrucă, zice d. Cuza, nesocoteşte importanţa principiului poporaţiei ca pârghie a civilizaţiei umane; *nedreaptă*, pentrucă practicarea rezervei morale, renunţarea la bucuriile morale ale paternităţii şi la satisfacerea unui instinct natural, se impune numai unei singure clase, anume muncitorimii şi *nefolositoare* din mai multe motive printre care acela că trebuinţele industriei necrescând în mod normal ci în răstimpuri scurte, poporaţia nu se poate adapta mişcărilor şi schimbărilor din industrie.

După aceste precizări pe marginea teoriei lui Malthus şi după analizarea principiului poporaţiei, în funcţiune de principiul vieţii şi cauzele măririi şi decăderii naţiunilor, d. A. C. Cuza ajunge la sintetizarea unei serii de principii pe care le enunţăm aci mai jos:

1. Poporaţia are o nemărginită putere de înmulţire, din care cauză ea tinde de a întrece orice limită care ar mărgini desvoltarea sa.

2. Limitele firești ale desvoltării poporaţiei sunt determinate în tot momentul de cantitatea mijloacelor de existenţă pe care şi le poate procura şi cu care este obişnuită să trăiască.

3. Nefiind în stare să treacă de limitele mijloacelor de existenţă, la extremitatea cărora se îngrămădeşte necontenit, poporaţia se sileşte pururea să le lărgească, perfecţionându-şi însuşirile şi instituţiunile, cuprinzând noui teritorii şi intrând în luptă cu poporaţiile vecine.

4. Inlăuntrul oricăror limite de desvoltare, determinate întotdeauna de cantitatea mijloacelor de existenţă disponibilă într'o epocă dată şi în anumite condiţiuni, naturale şi sociale, fiecare individ se luptă deadreptul cu condiţiunile în care este chemat a trăi şi cu toţi ceilalţi indivizi care trăesc în aceleaşi condiţiuni, pentru a-şi păstra existenţa proprie înaintea şi în contra tuturor.

3. In diferite scrieri ale sale[17]), d. A. C. Cuza se declară făţiş adept al doctrinei fiziocrate. Acest fiziocratism credem că trebue să fie înţeles însă într'un sens relativ şi restrâns şi anume acela de recunoaştere a activităţii agricole „singura activitate pozitivă" ca bază a existenţei statelor în general şi a Statului român în special.

Chestiunea are, dealtfel, mai puţin un substrat şi o finalitate doctrinară şi mai mult unul politic-ideologic românesc.

Spre a înţelege mai bine această problemă, ce urmează să fie elucidată şi mai mult în cuprinsul capitolului privitor la realităţile economice şi sociale româneşti, ne vom opri, un moment, asupra concepţiunilor d-lui A. C. Cuza în ceeace priveşte clasele sociale, — geneza, funcţiunea şi rolul lor în cadrul unei naţiuni.

Clasele sociale sunt, după d-l A. C. Cuza[18]), organe prin care fiinţele colective vii, cum sunt naţiunile, îşi îndeplinesc diferitele funcţiuni ale organismului lor.

Departe de a fi alcătuiri artificiale, clasele sociale sunt dimpotrivă „producte naturale" ale evoluţiei, născute şi menţinute prin două legi naturale care constitue fundamentul economiei politice şi anume: *legea diviziunii muncii* şi *legea economiei puterilor,* deci prin funcţiunea şi rolul pe care îl îndeplinesc în munca socială.

Această muncă socială, care face posibilă vieţuirea în comun a indivizilor şi a naţiunilor, necesită trei funcţiuni deosebite, toate necesare procesului de producţiune considerat într'un înţeles mai larg şi anume: *producţiunea* propriu zisă a materiilor prime, *mijlocirea* dintre producţie şi consumaţie şi munca de transformare a produselor prime şi *conducerea* producătorilor în satisfacţia intereselor lor superioare[19]).

După funcţiunea economică pe care o îndeplinesc în procesul complex al producţiunii şi după forma venitului pe care îl percep, toţi producătorii se împart în trei categorii sau

---

17) Vezi: *Ţăranii şi clasele diriginte* (Studii economice politice, p. 244—245). *Indărăt la agricultură.* (Idem, p. 278—79). *Agricultura şi industria în România* (Discurs asupra proectului de lege privitor la organizarea Ministerului Agriculturii şi Domeniilor, rostit la 4.IV.1927). *Naţionalitatea în artă* (ed. III) p. 167—180.

18) Naţionalitatea în artă (ed. III). Anexa VIII, p. 167—180.

19) Despre poporaţie (ed. II), p. 688.

clase principale — alcătuite, la rândul lor, din diferite subdiviziuni — după cum urmează:

Clasa producătoare sau *clasa rurală,* a producătorilor de materii prime de tot felul, a căror venit provine din munca directă exercitată asupra naturii pentru procurarea bunurilor;

Clasa mijlocitoare sau de *mijloc,* a comercianţilor şi industriaşilor, al căror venit provine din munca de transformare şi punerea în circulaţie a produselor clasei rurale;

Clasa conducătoare sau *dirigentă,* a profesioniştilor liberi şi a funcţionarilor publici, care îşi justifică venitul lor prin aceia că ei dirijează procesul producţiunii sociale şi satisfac interesele superioare de cultură ale producătorilor.

Deci, fiecare clasă îndeplineşte funcţiuni economice deosebite în procesul producţiunii sociale.

Munca şi existenţa clasei de mijloc şi a celei conducătoare sunt însă subordonate muncii şi producţiunii clasei rurale care, singură, dă *produsele materiale* [20]) necesare oricărei vieţi şi oricărei activităţi. Dintre clasele sociale, a căror interdependenţă e subliniată de autor la fiecare pas, singura care poate fi mai autonomă, satisfăcându-şi nevoile prin propriile sale produse şi prin propria ei activitate, este numai clasa rurală. Dealtfel, spune tot Profesorul A. C. Cuza, împărţirea poporaţiunii în clase nu este altceva decât *expresiunea raporturilor diferitelor grupe de indivizi faţă cu pământul* [21]), unicul izvor al existenţei umane.

In consecinţă existenţa diferitelor elemente care alcătuesc Statul şi însăşi existenţa Statului ca organ colectiv este în raport direct cu existenţa şi propăşirea clasei rurale sau producătoare.

Prin urmare „cu cât ţăranii vor fi mai numeroşi, mai sănătoşi, mai pricepuţi şi mai harnici, cu atât vor fi mai cuprinşi, cu atât vor putea să întreţină, din prisosul muncii lor, un număr mai mare de industriaşi, comercianţi, profesionişti liberi de tot felul; cu atât veniturile Statului vor fi mai bogate şi el mai puternic, în stare să se apere în contra duşmanilor săi din afară" [22]).

---

20) „Pentru o naţiune important e producţia avuţiei, *materialitatea ei,* iar nu transformarea". Vezi: Agricultura şi industria în România, p. 4.

21) Despre poporaţie (ed. II), p. 77—78.

22) Naţionalitatea în artă (ed. III), p. 171.

Pe de altă parte distrugerea clasei producătoare atrage după sine pieirea celorlalte clase şi chiar pieirea Statului.

Acesta este, în esenţă, fiziocratismul Profesorului A. C. Cuza. Sursa lui de inspiraţie este după cum poate fi întrevăzut de oricine, mai puţin Quesnay şi Mirabeau şi mai mult ogorul românesc, realităţile româneşti.

Căci, mutând chestiunea de pe planul pur doctrinar pe acela al realităţilor economice şi sociale româneşti, d-l A. C. Cuza devine şi mai hotărît apărător al clasei rurale, al agricultorului român.

Spre a explica acest fapt trebue să revenim din nou la teoria claselor sociale.

Teoreticeşte şi istoriceşte clasa mijlocitoare şi clasa conducătoare sunt eşite sau trebue să fie eşite din sânul clasei producătoare a aceleaşi naţiuni, prin selecţiuni succesive şi automate, determinate de însăşi activitatea economică şi de procesul diviziunii muncii.

Clasa de mijloc are o împătrită însemnătate pentru naţiune; organică, economică, culturală şi politică:

organică, prin aceea că absoarbe excedentele clasei rurale, care nu-şi mai pot găsi mijloacele necesare de trai la ţară;

economică, prin aceea că ea strânge capitaluri mari — prin muncă, economie, speculă şi industrie — constituind rezervorul averii mobiliare a naţiunii şi face în mod indirect să prospereze munca clasei rurale;

culturală, prin aceea că promovează cultura şi arta; şi

politică, prin aceea că, trăind în oraşe, ea creiază o opinie publică şi furnizează elemente pentru clasa dirigentă.

Elementele clasei rurale se pot ridica în clasa conducătoare trecând prin clasa de mijloc.

Dealtfel clasa rurală nu numai că constitue sorginta celor două clase orăşeneşti amintite, nu numai că le întreţine din prisosul muncii şi a produselor sale, dar le şi reînoeşte necontenit cu elemente noui pline de vigoare, dat fiind că din cauza condiţiilor nefireşti în care trăesc clasele orăşeneşti, îngrămădite fiind într'un spaţiu mic, departe de natura înviorătoare, se sting după câteva generaţii [23]).

In acest caz toate clasele sociale fiind de aceeaş naţio-

---

23) Despre poporaţie (ed. II), p. 484.

nalitate, idealurile şi aspiraţiunile lor sunt idealuri şi aspiraţiuni comune, determinate de legătura de *sânge, origină, graiu, tradiţie,* etc., pe care caută să le realizeze tot prin sforţări comune, colective.

Evident că o condiţie primordială pentru păstrarea armoniei generale în sânul naţiunii este existenţa unui echilibru, a unei proporţii normale, între numărul membrilor care alcătuesc clasa producătoare şi numărul membrilor celorlalte clase. In cazul când numărul acestora din urmă este mai mare decât poate să întreţină în chip normal clasa producătoare, atunci vom avea clase parazitare a căror efect este, prin faptul că ele nu au un rol pozitiv în munca socială, distrugerea clasei producătoare şi apoi decăderea şi distrugerea Statului. Spre a ilustra efectele unei atari excrescenţe sau, întrebuinţând un termen medical, zicem: a unui atare gigantism social şi economic, Profesorul A. C. Cuza aminteşte cazul Franţei dinainte de revoluţie şi cazul Spaniei din veacul al XV-lea, unde clasele producătoare trebuia să întreţină, din munca lor, un număr exagerat de mare de membri din clasa mijlocie şi cea conducătoare, fapte care au avut drept consecinţă distrugerea clasei rurale şi slăbirea, chiar periclitarea existenţei Statului.

Un efect similar îl poate avea favorizarea pe cale de lege şi alte măsuri a anumitei activităţi a clasei de mijloc, cum ar fi de pildă crearea, menţinerea şi favorizarea unor industrii care nu-şi au bazele în agricultură sau în nevoile firești ale acesteia.

Tocmai împotriva unei atari industrii artificiale, fără rădăcini în economia rurală, se ridică d-l A. C. Cuza ca apărător al fiziocraţiei, care se traduce prin primatul intereselor agriculturii, deci ale clasei producătoare. „Fiziocraţia în România: promovarea agriculturii faţă de industrie este o dogmă pe care trebue să o aplicăm consecvent, desvoltând imediat numai acele industrii, mai întâi cari derivă din agricultură“ [24]).

„Fiziocraţia“ d-lui A. C. Cuza ia un accent şi mai categoric în cazul introducerii în clasa de mijloc, şi apoi, de aci în clasa dirigentă, a unei poporaţii străine. In acest caz, zice d-l A. C. Cuza, legăturile dintre diferite părţi ale organismului sunt întrerupte, iar clasa rurală se vede condamnată la

24) Despre poporaţie, p. 530.

o permanentă muncă brută în propria ei ţară şi pe propriul ei pământ, fără perspective de a trece la clasa de mijloc la cea dirigentă. O clasă de mijloc străină şi neasimilabilă, cu tradiţii şi idealuri proprii, în divergenţă cu idealurile şi interesele clasei rurale, împiedică desvoltarea normală a Statului pe care îl va subordona propriilor sale interese şi aspiraţiuni.

Acest fapt poate duce chiar la destrămarea Statului din cauza luptei care se iveşte între cele două poporaţiuni diferite aşezate pe acelaş teritoriu, prin aceea că toţi indivizii de aceeaş naţionalitate se simt solidari între ei şi adversari cu toţi indivizii de cealaltă naţionalitate.

Dat fiind că clasa rurală este condiţia existenţei celorlalte clase şi însuşi fundamentul dreptului de stăpânire al pământului, d-l A. C. Cuza conchide că „fără clasă rurală muncitoare, nici un popor nu are dreptul să existe ca atare şi să-şi creeze o civilizaţie proprie“ [25]).

Revenind apoi în domeniul realităţilor româneşti spune: „A susţinea industria în paguba agriculturii, însemnează dar a susţinea pe jidani în paguba românilor plugari, pe care se întemeiază existenţa şi siguranţa României“.

După noi deci, fiziocratismul d-lui A. C. Cuza este mai mult un *agrarianism românesc* opus *industrialismului iudaic*, decât un fiziocratism doctrinar. Teoria claselor sociale şi spiritul care pluteşte în toate scrierile sale o dovedesc cu prisosinţă.

IV. — Ideea de naţionalitate constitue, desigur axa principală şi esenţa gândirii şi ideologiei d-lui A. C. Cuza. Ea bate şi străbate în toate scrierile sale dela simplul articol de gazetă până la complexul studiu despre naţionalitatea în artă. Ea este, totodată, motorul întregei sale activităţi, pe toate tărâmurile vieţii. In acelaş timp şi finalitatea, scopul ei.

Definind această idee şi precizând care sunt elementele şi aspiraţiunile sale permanente şi apoi aplicând-o în toate scrierile sale, d. A. C. Cuza, devine cu adevărat un doctrinar al naţionalismului.

Naţionalitatea, după d-l A. C. Cuza, este o realitate, o realitate vie, având ca expresiuni imediate naţiunile, fiecare

---

25) Agricultura şi industria în România, p. 4.

din ele având însuşiri specifice şi formând individualităţi organice distincte [26]).

Antipodul ideii de naţionalitate este ideea de umanitarism, cosmopolitism şi liberalism.

Intre aceste două idei există o deosebire de *esenţă*. Spre a reliefa această deosebire, d. A. C. Cuza numeşte pe cea dintâiu, adică naţionalitatea, ca *idee-putere a naturii*, iar pe cea de a doua ca *idee-părere a oamenilor*.

Am spus că naţionalitatea are ca expresiuni imediate naţiunile.

Dar ce este naţiunea?

Naţiunea, după d. A. C. Cuza, *este totalitatea indivizilor de acelaş sânge, aşezaţi pe un pământ determinat, ca bază necesară a existenţei lor, având: acelaş grai, pe care l-au format, acelaş trecut, aceleaşi interese prezente, aceleaşi aspiraţiuni de viitor şi alcătuind, ca organism, aceiaş putere, naţionalitatea* creatoare a culturii umane [27]).

Deci, elementele unei naţiuni, care o deosebesc de toate celelalte, sunt: *sângele, pământul, graiul propriu, trecutul, prezentul, viitorul* şi *organismul naţional*, alcătuind o putere de cultură proprie şi originală.

Păşind la explicaţia sumară dar esenţială a noţiunilor elementelor de mai sus, d. A. C. Cuza spune că *sângele*, o însuşire văzută a materiei însufleţite, „este de cele mai multe cazuri productul unui *amestec determinat*, mărginit, ajuns la unitate deplină, după veacuri de încrucişări continue, între aceleaşi elemente, apropiate, ferite de orice amestec străin, în aceleaşi împrejurări, naturale şi sociale, pe acelaş pământ".

Pământul este baza mijloacelor de existenţă a omului. El stăpâneşte, prin situaţia, clima şi productele sale, viaţa locuitorilor, formându-i, aşadar, după însuşirile sale.

Graiul propriu este cel format prin veacuri de indivizi de acelaş sânge. Nu există deci naţionalizare prin grai ci nu-

---

26) Studii economice-politice, p. 5.

27) Naţionalitatea în artă (ed. III), p. 143. O definiţie similară ne dă şi în prefaţa aceleiaş lucrări: *„O naţie este totalitatea indivizilor de acelaş sânge, formând, prin coheziunea lor naturală, aceiaş fiinţă colectivă cu organe proprii care sunt clasele sociale şi Statul şi cu acelaş suflet, care este naţionalitatea"* (p. VIII).

mai prin amestec de sânge, căci „naţionalitatea nu se învaţă“ [28]).

Trecutul, prezentul şi *viitorul* sunt elemente care leagă pe indivizii de acelaş sânge şi graiu, sintetizând interesele, idealurile şi aspiraţiunile lor comune şi permanente.

Astfel concepută, naţiunea este un *organism* viu având ca organe clasele sociale, care, după cum s'a arătat mai sus, sunt alcătuiri naturale creiate prin evoluţie, în virtutea legii economiei puterilor şi a diviziunii muncii, fiecare din ele având funcţiuni precise în cadrul vieţii economice, sociale şi culturale.

Antipodul ideii de naţionalitate este ideea de umanitarism şi cosmopolitism care nu este decât o construcţiune abstractă a oamenilor, mai precis a anumitor oameni — determinaţi, de cele mai multe ori, de motorul anumitor interese temporare, subiective. Ideea de umanitarism, ca emanaţiune a gândirii iar nu a naturii, nu are o existenţă materială proprie, deosebită de aceea a naţiunilor, pe care însă tot ea le neagă în principiu, lucrând să le desfiinţeze, sau, cel puţin, nesocotind interesele lor [29]).

Deci, ideea de naţionalitate exclude pe cea de umanitarism şi cosmopolitism.

Prima ocupă un loc în spaţiu şi în timp, a doua este o abstracţiune speculativă, fără nici o bază reală.

Aplicând principiul naţionalităţii în domeniul cultural, economic şi politic, d. A. C. Cuza ajunge la câteva legi şi încheeri care îi conferă titlul de *doctrinar al naţionalismului.*

In domeniul *cultural* constatând din studiul faptelor că nu există altă artă şi altă cultură decât arta şi cultura naţională, ca expresiune a geniului fiecărei naţiuni, având fiecare însuşirile sale specifice, personalitatea sa proprie, stabileşte o *lege a naţionalităţii,* enunţată astfel: *„Naţionalitatea este puterea creatoare a culturii umane — cultura, putere creatoare a naţionalităţii“.*

De aci şi patru încheeri, patru concluziuni:

1. Cultura fiind organizarea lăuntrică a puterii spirituale a unui popor, iar naţionalitatea un factor necesar al

---

28) „Pot să învăţ chinezeşte — dar prin aceasta nu devin chinez: *Naţionalitatea nu se învaţă.* (Naţionalitatea în artă, ed. III, p. 145).

29) Studii economice-politice, p. VI.

culturii umane, trebue ca *fiecare naţie să-şi păstreze naţionalitatea.*

2. Pământul fiind isvorul mijloacelor de traiu, care fiind limitate nu pot întreţine decât un număr limitat de oameni — pământul fiind, deci, însăşi viaţa de azi şi de mâine a unui popor, — iar pe de altă parte, fiind imposibil să trăiască în pace pe acelaş pământ mai multe naţiuni, e necesar ca *fiecare teritoriu să servească desvoltării unei singure naţionalităţi.*

3. Pentru ca o naţiune să aibă o desvoltare normală, echilibrată, după expresia propriilor sale facultăţi, e necesar ca *întreaga clasă diriginte — artiştii, învăţaţii, oamenii politici, — să fie reprezentanţii naţionalităţii lor.*

Se înţelege că, acolo unde s'au înfiltrat elemente străine în clasa diriginte, se impune, ca o condiţie fundamentală şi vitală pentru naţiune, ca aceste elemente şi opera lor să fie eliminată cât mai curând.

4. In interesul existenţei proprii a unei naţiuni, e necesar ca *şcoala să cultive naţionalitatea.*

Trecând apoi în domeniul economic d. A. C. Cuza, după ce stabileşte, din cercetarea unei sume de realităţi şi fapte, că *înstrăinarea în domeniul economiei, aduce, în mod fatal, înstrăinarea în domeniul culturii,* iar aceasta aduce peirea naţiunii, precizează şi defineşte astfel ştiinţa economică:

Economia politică teoretică, cercetată la lumina principiului poporaţiei şi a ideii de naţionalitate apare ca o ştiinţă practică, bazată pe legi naturale, din care cea mai însemnată este însăşi *legea naţionalităţii.*

Economia naţională nu este altceva decât viaţa naţiunilor, considerate ca fiinţe organice, chemate să-şi desvolte naţionalitatea proprie, pe toate tărâmurile vieţii, pe teritoriul lor şi ale căror organe sunt clasele sociale. Aceste clase nu pot fi decât naţionale, „căci este o contrazicere în obiect, ca o naţie să existe cu clase, aşadar cu organe, străine“ [30]).

Politica economică având ca punct de plecare tot legea naţionalităţii, are menirea să asigure desvoltarea deplină a naţiilor, prin îngrijirea claselor sociale, care le constitue.

Politica economică românească nu poate avea altă menire

---

30) Op. cit., p. LXXXVII.

decât să desvolte naţionalitatea naţiunii româneşti, îngrijind de clasele ei şi făcând ca ea să stăpânească, în toată întinderea teritoriului său *România,* pe care ea a cucerit-o din sălbăticie, pentru cultura umană; pe care ea a creiat-o din nefiinţă, ca Stat; pe care ea o întreţine, prin munca sa direct productivă, speculată de orice străini, care aşezându-se pe pământul ei, nu fac decât să o exploateze, ca paraziţi [31]).

După enunţarea acestor principii, Profesorul A. C. Cuza consideră că ideile de umanitate şi liberalism invocate în favoarea străinilor care parazitează viaţa economică şi chiar spirituală a ţării drept „absurde şi criminale".

Şi, explicând apoi aceste calificative, spune:

„Absurde: căci *umanitatea* începe cu naţia mea, iar *libertatea* nu poate să însemneze distrugerea ei de către alte naţii, care nu au mai multe drepturi la existenţă decât dânsa.

„Criminale: căci este o crimă să sacrifici viaţa naţiei tale unor şabloane teoretice, de care se folosesc numai duşmanii ei, pentru a o distruge" [32]).

In fine, în domeniul politic ideea de naţionalitate duce la concluzia că Statele nu pot fi decât State naţionale, suprapunându-se naţiunilor respective, care le constitue şi le susţin prin munca lor productivă.

In încheere repetăm încă odată că ideea de naţionalitate este forţă generatoare a gândirii şi activităţii d-lui A. C. Cuza.

Pornind de aci trebue să subliniem, spre a *înţelege* dinamul activităţii politice a d-lui A. C. Cuza, că în realităţile româneşti ceeace s'a opus în chip constant şi agresiv viziunii clare a naţionalismului său integral a fost iudaismul, infiltrat, mai cu deosebire, în oraşele de peste Milcov, *unde constitue, ca o clasă mijlocie străină suprapusă celei rurale româneşti, insule prospere în oceanul unei poporaţii extenuate din toate punctele de vedere.* Acestei cauze i se datoreşte faptul că naţionalismul sau românismul d-lui A. C. Cuza, a îmbrăcat aspectul antisemitismului sub care este cunoscut de vulg, mai mult prin propaganda negativă a adversarilor decât prin cea proprie.

Acest aspect nu este decât un aspect *temporar* faţă de esenţa ideii, naţionalismul, care este permanent şi *veşnic.*

31) Op. cit., p. LXXXVII.
32) Id., p. LXXXVII—LXXXVIII.

Antisemitismul în concepţia cuzistă nu este decât un *naţionalism în defensivă* — o acţiune de profilaxie, de legitimă apărare a entităţii naţionale ameninţate în însăşi fiinţa ei de acţiunea dizolvantă a iudaismului.

Acest naţionalism defensiv, profesat în trecut de atâtea nume ilustre care ocupă locuri de frunte în ierarhia spiritualităţii româneşti, ca Dionisie Marţian, Alecsandri, Eminescu, Haşdeu şi alţii, a fost înzestrat de d. A. C. Cuza cu o doctrină proprie având două aspecte principale şi anume: *a)* cunoaşterea caracterului intim, a structurii etice-religioase şi a tendinţelor finale ale iudaismului, şi, *b)* cercetarea posibilităţilor şi elaborarea unui plan de apărare faţă de acţiunea şi efectele acestuia.

Structura intimă, morfologică, a iudaismului nu poate fi studiată decât la lumina concepţiei sale religioase, a moralei sale vii, pe care însuşi geniul său a creiat-o în trecut, lasându-se apoi dominat pe de-a întregul şi condus de ea de-alungul secolelor. Miezul problemei constă, deci, în cunoaşterea religiei şi o moralei iudaice vii, a concepţiei şi practicei sale teologice care determină şi precizează raporturile dintre evrei pe de o parte şi dintre evrei şi alte popoare pe de alta. Căci, şi aceasta este caracteristica iudaismului, religia mozaică prevede norme morale deosebite pentru evreii între ei şi pentru evrei în raport cu străinii. Aceasta este ceeace d. A. C. Cuza numeşte „dubla morală iudaică".

Spre deosebire de celelalte popoare, de toate celelalte popoare, evreii se consideră un „popor ales de Dumnezeu", superior tuturor popoarelor, asupra cărora ei au un mandat divin de stăpânire şi exploatare. Spre a-şi ajunge această ţintă finală ei sunt nu numai îndrituiţi ci chiar obligaţi de însuşi Dumnezeul lor să întrebuinţeze orice mijloace, toate fiind licite [33]).

Din aprofundata cercetare a religiei şi a eticei mozaice, în multiplele ei manifestări, d. A. C. Cuza precizează că iudaismul este materialist, particularist şi exclusivist. El este

---

33) Inspirat, probabil, de acel celebru verset din Cartea a cincea a lui Moise (Deuteronomul), VII—16, care glăsueşte astfel: *„Să mănânci toate popoarele pe care Iehova, Dumnezeul tău, ţi le va da în mână, să nu arunci nici-o privire de milă spre ele"*, d. A. C. Cuza a calificat mozaismul „religie canibală".

un factor dizolvant, un germen de corupţie a tot ce este bun în celelalte popoare, spre a le domina cu uşurinţă, potrivit perceptelor sale religioase.

In sânul celorlalte state, unde constitue o singură clasă, clasa exploatatoare, el se organizează în comunităţi proprii, care constitue un *stat teocratic,* condus de propriile sale legi şi norme, înăuntrul statului politic, pe care luptă să-l distrugă prin dezagregarea şi învrăjbirea elementelor ce-l compun. Ca atare, iudaismul se prezintă pretutindeni, din oportunism politic, ca apărător al democraţiei, care îi permite, mai uşor, dominaţia prin corupţie şi învrăjbire.

Venind apoi la posibilităţile de rezolvare a problemei iudaismului în cadrul statelor naţionale, d. A. C. Cuza examinează, rând pe rând, trei alternative: asimilarea, cooperarea şi eliminarea.

Asimilarea ar fi acel proces organic al absorbirii evreilor, prin căsătorie, de către celelalte popoare, încât aceştia să nu mai existe ca rasă şi popor deosebit. Acest lucru este imposibil din trei principale cauze şi anume: acea *a rasei,* care face ca evreii şi celelalte popoare să refuze, din instinct, amestecul de sânge; *a religiei,* care are ca principiu fundamental neasimilarea şi *a interesului material,* deoarece evreii de pretutindeni sunt solidari între ei, şi numai între ei, spre a exploata cu mai multă uşurinţă pe celelalte popoare.

Cooperarea ar fi păstrarea evreilor aşa cum sunt şi colaborarea lor cu celelalte popoare în mijlocul cărora şi din munca cărora trăiesc. Şi acest lucru este imposibil din cauza caracterului egoist, exclusivist şi dizolvant al evreilor, aceştia urmărind excluderea celorlalte popoare dela dreptul de viaţă şi care provoacă, pretutindeni, resentimentul şi reacţiunea popoarelor. Deosebit de această colaborare dovedită pretutindeni imposibilă dealungul vremurilor, este exclusă şi de legea poporaţiei în virtutea căreia *pe acelaş teritoriu nu pot trăi mai multe neamuri în pace, dacă nu se amestecă între ele.*

Eliminarea este procesul organic al scoaterii oricăror corpuri străine introduse în sânul organismelor şi pe care acestea nu le pot asimila [34]).

Aceasta este, după d-l A. C. Cuza, singura cale posibilă pentru rezolvarea problemei evreeşti.

---

34) Vezi: Naţionalitatea în artă, anexa IX, p. 190.

Eliminarea trebue să se facă, scoţând pe evrei din funcţiunile economice şi sociale pe care şi le-au uzurpat, această operă realizându-se treptat *prin muncă, prin asociaţie* şi *prin ocrotirea Statului* a elementelor naţionale.

Cu aceste consideraţiuni de ordin general, am încheiat şi capitolul privind doctrina naţionalistă şi antisemită — a naţionalismului în defensivă — a d-lui A. C. Cuza.

V. — Să păşim acum, înainte de încheere, la un capitol nou, anume acela al realităţilor economice şi sociale româneşti, spre a vedea cum priveşte, cum înţelege şi ce atitudine ia d. A. C. Cuza faţă de aceste realităţi.

Trebue să subliniem dela început că nu toate constatările şi propunerile făcute de d. A. C. Cuza au o valoare practică actuală. Cele mai multe din ele fiind oglinda unei stări din trecut nu au decât o valoare istorică sau de istorie politică. O schiţare a acestora e totuşi necesară spre a putea îmbrăţişa în întregime gândirea d-lui A. C. Cuza şi modul său de a vedea lucrurile.

In cercetarea realităţilor româneşti d-l A. C. Cuza urmează un drum care îi este propriu. Pe când cei mai mulţi economişti dinaintea lui cercetau aceste realităţi după şabloanele doctrinare ale economiştilor din Apus, d-l A. C. Cuza o cercetează prin perspectiva unor principii noi, enunţate în altă parte şi anume: *principiul poporaţiei* şi *principiul naţionalităţii*, care, în cele mai multe cazuri se confundă.

Poporaţia naţională în raport cu mijloacele de existenţă, constitue, după definiţia dată ştiinţei economice, obiectul unic al acestor cercetări.

După categoria fiecărei grupări care fac obiectul cercetărilor d-lui A. C. Cuza, vom împărţi acest capitol în două părţi: prima privind problema poporaţiunii urbane şi a doua problema poporaţiunii rurale.

Dorinţa de a lămuri în chip ştiinţific aceste două probleme, găsind pentru fiecare soluţiune adecvate, este aceea care a îndemnat pe d. A. C. Cuza să întreprindă cercetările din domeniul doctrinar, sintetizate în capitolele precedente.

1. Să începem cu problema poporaţiunii urbane. Mărturiseşte d. A. C. Cuza în prefaţa scrierii „Despre poporaţie“,

că ceeace l-a impresionat în deosebi în 1886, proaspăt întors din străinătate unde îşi făcuse studiile superioare în economie politică, a fost imaginea unor *oraşe străine în mijlocul poporaţiunii româneşti.*

Coborând de aci în cercetarea fenomenului, a mai constatat grabnica scădere a poporaţiunii creştine — români şi alte naţionalităţi — şi creşterea poporaţiunii evreeşti prin mecanismul demografic al surplusului naşterilor faţă de acela al morţilor. Astfel, statisticile consultate arătau că între 1870 şi 1879, deci în 9 ani, poporaţiunea creştină din oraşele din Moldova a scăzut cu 19.687 locuitori pe când cea evreiască a crescut cu 14.153. Numai la Iaşi în 50 de ani, între 1866 şi 1908, numărul creştinilor a scăzut cu 13.239 iar al evreilor a crescut cu 17.644 suflete.

In ceeace priveşte raportul numeric al celor două elemente trăind în oraşul Iaşi, d-l A. C. Cuza constată că pe când proporţia în 1848 era de 80% creştini faţă de 20% evrei, în 1898 proporţia ajunge la 50% creştini faţă de 50% evrei.

Concluzia care se desprinde dela sine din această situaţie este înstrăinarea progresivă şi accelerată a oraşelor din România, prin popularea lor cu locuitori de altă naţionalitate, altă religie şi cu alte aspiraţiuni.

Apoi, deosebit de surplusul de naşteri la evrei, oraşele din România se mai înstrăinează şi prin permanenta invazie paşnică a evreilor din graniţa de miazănoapte şi cea de răsărit.

Această înstrăinare proectează perspective foarte sumbre asupra viitorului naţiunii române. Oraşe străine înseamnă clasă de mijloc străină. Ori, se cunoaşte rolul clasei de mijloc, în viaţa unei naţiuni. S'a arătat în altă parte cum clasa de mijloc concentrează în mâinile ei, prin comerţ, industrie, bancă şi speculă, o mare parte din avuţia mobiliară a naţiunii, întreagă fiind produsul muncii clasei rurale. Ea este chemată să fie acel organ care să desvolte cultura naţiunii şi să pregătească elemente pentru clasa diriginte. Clasă de mijloc străină înseamnă pentru un popor robie străină, căci se vede condamnat la o muncă brută perpetuă, fără perspective de a trece la clasa de mijloc, — căci aceasta va bara drumurile promovând propriile sale elemente — şi nici în clasa diriginte. Oraşele fiind ocupate de străini, va înceta primenirea lor cu

elemente naţionale noi venite dela ţară[35]), surplusul braţelor de muncă, iar acestea nu vor avea alte alternative decât să moară, sau să emigreze, sau să accepte robia clasei străine care îi va întrebuinţa exclusiv în muncile brute.

Aceasta a fost situaţia, o adevărată „monstruozitate demografică" şi perspectivele de viitor pe care le-a întrevăzut d-l A. C. Cuza, de acum câteva decenii, din cercetarea situaţiunii elementului românesc în oraşele din Moldova.

Cauzele?

Inlăturând argumentele de ordin medical ca neputincioase de a ne arăta cauza adevărată a fenomenului, d. A. C. Cuza este de părere că numai ştiinţa economică este aceea care este chemată să ne explice fenomenul scăderii poporaţiunii creştine şi creşterea evreilor, fiindcă la baza lor stau fapte, deci cauze, de ordin economic.

Propunându-şi să cerceteze cauzalitatea acestui fenomen, d. A. C. Cuza face uz de trei metode, trei procedee diferite care se complectează unul pe altul şi anume[36]): *cercetarea teoretică* a fenomenului, privindu-l în lumina legilor care-l stăpânesc, *cercetarea istorică,* privindu-l în geneza şi evoluţiunea lui şi *cercetarea empirică,* după cauzele imediate.

In cercetarea teoretică a fenomenului, d. A. C. Cuza ia ca punct de plecare legea poporaţiei, reprodusă în altă parte, după care poporaţia e determinată de cantitatea mijloacelor de existenţă, pe care şi le poate procura şi cu care este obişnuită să trăiască, având tendinţa constantă de a trece de limita lor. Intr'un oraş cu elemente diferite competinţa pentru obţinerea mijloacelor de trai se dă nu numai între indivizii izolaţi, ci şi între cele două grupe de indivizi, şansele de reuşită fiind de partea celor care ocupă cele mai multe şi cele mai bune poziţiuni.

Ori, poziţiile cele mai bune în oraşele României fiind ale evreilor care sunt totodată industriaşi, meseriaşi, comercianţi şi antreprenori, e firesc ca numărul lor să se înmulţească iar numărul românilor să scadă, *proporţional cu mijloacele de trai de care poate dispune fiecare.*

35) In schimb poporaţia oraşelor va fi primenită cu elemente străine venite de peste hotare care vor găsi aci aderenţe şi înlesniri din partea comunităţilor străine.

36) Despre poporaţie (Anexa: Scăderea poporaţiei creştine şi înmulţirea jidanilor în România), p. 554.

Trecând apoi în cercetarea istorică, d. A. C. Cuza constată că în 1839 se năşteau în toată Moldova numai 1295 evrei, pe când în 1871 numai la Iaşi s'au născut 1947. In 1839 poporaţia românească era în plină creştere, dând pretutindeni excedente. Aceste excedente se datoresc faptului că pe atunci poporaţia creştină avea mijloace materiale suficiente, ocupând principalele posturi în comerţ şi meserii, ceeace confirmă legea poporaţiei.

Acapararea surselor de existenţă de către evrei, prin excluderea românilor, se face mai târziu.

Dar cărui fapt se datoreşte acest fenomen?

Cauza principală a înlocuirii românilor se datoreşte, în primul rând, schimbării formei de viaţă după tratatul dela Adrianopole (1829).

Prin acest tratat, care constitue o dată foarte importantă în evoluţia socială, politică şi economică, a României moderne, se asigură ţărilor române libertatea comerţului exterior, sau mai precis: libertatea exportului. Pe când până atunci toate produsele pământului, în speţă cerealele şi animalele, erau vânduto turcilor cu preţuri derizorii, fixate de ei din oficiu, de aci înainte aceste produse se pot îndrepta spre pieţele occidentului unde se desfac cu preţuri foarte urcate. De acolo, în schimb, se importă diferite produse industriale, mai ales bunuri de consumaţie.

Deci apare aci, în operaţiunile de export şi import o perspectivă dublă de mari beneficii.

Ori, tocmai această bruscă schimbare de directivă a comerţului românesc, datorită unor fenomene politice externe iar nu evoluţiei sociale şi economice a ţărilor române, şi care aduce după sine, schimbarea formelor de viaţă în oraşe unde lumea începe să se îmbrace după noua modă a apusului, este cauza principală a năvălirii evreilor în ţările române. Cunoscători ai acestor forme noi, ca unii care au avut legături mai vechi cu ţările apusene, evreii încep să coboare din târgurile poloneze, încurajaţi şi de Austria care vedea în această emigraţie o descongestionare a provinciei de anumite elemente parazitare, ca negustori intermediari între noi şi ţările apusene şi ca meseriaşi pentru noua îmbrăcăminte adoptată în oraşe.

Ar fi fost, desigur, normal ca această situaţie să fie tranzitorie, până ce neguţătorul şi meseriaşul autohton s'ar

fi deprins cu noile forme de schimb. Lucrurile s'ar fi petrecut astfel dacă năvălitorii ar fi fost o altă poporaţie decât evreii, a căror etică îngustă, egoistă şi exclusivistă e cunoscută. Până să se deprindă neguţătorii şi meseriaşii băştinaşi cu noile forme, evreii aciuiaţi prin târgurile româneşti, unde găseau beneficii mari, îşi consolidaseră situaţia respectivă ca să pornească, de aci, la eliminarea elementelor autohtone din activitatea comercială, printr'un arsenal de mijloace făurite de etica lor negativă în care falşul şi minciuna ocupă un loc de seamă.

Procesul eliminării, deosebit de cauza arătată: a schimbării structurii negoţului nostru şi a formelor noi de viaţă din oraşe, se mai datoreşte şi următoarelor cauze:

a) Indiferenţa cu care clasa dirigentă a privit înlocuirea elementelor băştinaşe prin cele străine. Această clasă n'a făcut nimic, la timp, spre a deprinde pe vechii neguţători şi breslaşii români cu noile forme şi spre a-i îndruma spre noile căi deschise, care se dovedeau atât de rentabile.

Această indiferenţă se datoreşte, în parte, şi procesului de dezagregare sufletească a clasei dirigente precum şi influenţei negative a liberalismului. Clasa dirigentă a sacrificat o clasă întreagă de băştinaşi unui şablon doctrinar făurit în Apus sub impulsul unor alte necesităţi şi circumstanţe, deosebite de cele ale noastre.

b) Structura etică specifică a năvălitorilor, care, găsind aci un vast câmp de operaţiuni şi de beneficii, evitau colaborarea cu băştinaşii, cărora nu numai că nu voiau să le înveţe noile meserii al căror secret îl deţineau, ci căutau să-i sdrobească printr'o concurenţă neleală, chemând în schimb pe alţi coreligionari din Polonia austriacă, şi din Rusia unde aceştia trăiau în târguri mizerabile după ce distruseseră cu desăvârşire poporaţia băştinaşă producătoare. E cunoscut, dealtfel, şi d. A. C. Cuza o dovedeşte prin fapte şi texte, că lipsa de omenie faţă de străini e socotită de evrei ca o virtute morală când aceasta duce la dominaţiunea izraelului.

Aceasta este, pe scurt, explicaţiunea istorică a procesului înstrăinării oraşelor româneşti. Evreii ocupând în aceste oraşe poziţiile cele mai rentabile care le asigură beneficii mari cu sforţări minime, au la dispoziţie enorme mijloace de

trai şi se pot înmulţi foarte repede în timp ce creştinii neavând atari mijloace nu numai că nu se pot înmulţi dar şi scad.

Trecând apoi la cercetarea empirică a fenomenului, d. A. C. Cuza enumeră o seamă de cauze secundare, ce nu sunt decât corolarul celor de mai sus, care determină scăderea poporaţiei creştine şi înmulţirea evreilor în oraşele din România [37]).

Iată care sunt aceste cauze:

1. *Lipsa de ocupaţie statornică şi suficient plătită,* întrucât românii excluşi din comerţ şi meserii, sunt reduşi sau să devină *funcţionari* sau simpli *muncitori cu palmele.*

2. *Scumpirea artificială, excesivă, a mijloacelor de trai,* prin faptul că evreii, coalizaţi între ei, vând mai scump creştinilor şi mai eftin coreligionarilor lor [38]).

3. *Alcoolismul,* răspândit mai mult la români decât la evrei şi aceasta prin intermediul cârciumarilor evrei.

4. *Falsificarea băuturilor şi alimentelor* destinate creştinilor, împărţindu-le în *cuşer* şi *trif,* şi care determină anumite epidemii mortale, mai ales la copii mici [39]).

5. *Lipsa de asistenţă medicală şi de higienă,* ca urmare a sărăciei şi ignoranţei la care se adaugă şi indiferenţa conducătorilor.

6. *Neîngrijirea copiilor* care sporeşte mortalitatea lor.

7. *Asuprirea poporaţiei prin măsuri administrative nechibzuite.*

Toţi aceşti factori contribue, după d. A. C. Cuza, la regresul poporaţiei creştine în oraşe, goluri care nu se pot umple prin excedentele clasei rurale, din lipsa de mijloace de existenţă pe care aceştia o întâmpină, ei preferând să rămână la ţară. Pe de altă parte împroprietăririle succesive ale clasei rurale constitue o altă cauză care opreşte afluxul excedentelor spre oraşe.

---

37) Scăderea poporaţiei creştine şi înmulţirea jidanilor în oraşele României (Vezi: Despre poporaţie, p. 573—581).

38) O parte din surplusul luat dela creştini se varsă în fondurile comunităţilor care duc lupta pentru apărarea intereselor lor comune.

39) Procedând astfel, evreii se găsesc dealtfel pe adevărata lor linie etică, căci iată ce prevede legea lor: „Să nu mănânci nici o mortăciune; s'o dai străinului care va fi în cetăţile tale s'o mănânce, sau să o vinzi unui străin". (Cartea a cincea a lui Moise — cap. 14, vers. 21).

In rezumat acestea sunt — sau mai precis: acestea au fost — cauzele care au determinat scăderea elementului românesc în oraşe, mai ales în Moldova, şi înlocuirea lui prin evrei. După d. A. C. Cuza evreii urmăresc, deocamdată în mod camuflat ceeace mai târziu, după consolidare, va fi dat pe faţă, realizarea chiar a unei alcătuiri politice proprii pe teritoriul românesc [40]).

Pentru realizarea acestei alcătuiri, ocuparea oraşelor, a tuturor oraşelor din provinciile de răsărit, nu constitue decât începutul. Ocuparea pământului pe care îl cumpără individual sau prin intermediul marilor organizaţiuni de colonizare rurală (cum e de pildă, Ica), este în curs de realizare chiar sub ochii noştri când basarabenii şi ceilalţi moldoveni de dincoace de Prut, sărăciţi de evrei prin camătă şi exploatare, îşi vând pământurile pentru nimica tot şi se refugiază în oraşe unde nu-i aşteaptă o soartă mai bună.

Deşi în ansamblul lor concluziunile care se desprind din cadrul realităţilor de mai sus, sunt de natură pesimistă, totuşi, d. A. C. Cuza, încrezător în efectele reacţiunii româneşti, a cărei scadenţă a fost îndepărtată datorită împrejurărilor politice, şi în vitalitatea naţiunii române, crede că o îndreptare a situaţiunii este posibilă.

Problema poporaţiei oraşelor din România nefiind însă o problemă *individuală economică*, ci o problemă *naţională politică*, ea nu se poate rezolva individual, pe cale economică — prin lupta românului contra evreului — ci numai *naţional* şi *politic* [41]). Acest scop poate fi atins *„prin organizarea puterilor naţiei însăşi, a claselor ei, şi prin legi având de scop eliminarea jidanilor, opusă eliminării sistematice din partea lor, a creştinilor, după cum o dovedeşte chiar numai faptul că nu se află niciun creştin în atelierele şi prăvăliile jidăneşti: aplicându-li-se dar, din partea jidanilor, numerus nullus* [42]).

---

40) In sprijinul acestei afirmaţiuni d. A. C. Cuza citează cartea „Die Juden der Gegenwart" a doctorului *Arthur Ruppin*, în care se precizează că planul şi idealul celor mai mulţi conducători ai iudaismului este *„concentrarea evreilor în Europa de Răsărit"* care nu este alta decât România, unde să se organizeze politiceşte şi să se împrăştie în toate profesiunile — inclusiv agricultura şi unde să întrebuinţeze limba proprie, în şcoli proprii, spre a-şi creia o *nouă cultură evreiască* (vezi: „Despre poporaţie, pag. 665—666).

41) Idem, p. 664.

42) Idem, p. 664.

O parte din măsurile pentru repunerea naţiunii române în drepturile sale naturale, propuse de d. A. C. Cuza în 1909, într'un ciclu de prelegeri ţinute la Vălenii de Munte, sunt şi astăzi actuale şi pot avea efecte bune, dacă s'ar putea pune în aplicare.

Le rezumăm aci mai jos:

1. Rezolvirea problemei rurale prin împroprietărire, cultură şi prin oprirea evreilor de a se aşeza în comunele rurale şi scoaterea grabnică a celor care s'au stabilit.

2. Darea numai la români a tuturor lucrărilor, furniturilor şi exploatărilor de Stat, judeţ, comună şi alte aşezăminte publice.

3. Educarea tehnică şi comercială a elementului românesc.

4. Stârpirea falimentelor frauduloase care constitue un mijloc curent de îmbogăţire a evreilor.

5. Infiinţarea unor credite industriale şi comerciale pentru români, spre a le pune la dispoziţie capitalurile de care au nevoe.

6. Desvoltarea şi favorizarea societăţilor cooperative româneşt' spre a înlocui lupta individuală contra evreilor prin acea colectivă.

7. Eftinirea mijloacelor de traiu prin sfărâmarea carteluriloi.

8. Controlul alimentelor şi băuturilor şi pedepsirea falşificatorilor.

9. Combaterea alcoolismului şi introducerea monopolului alcoolului [43]).

10. Imbunătăţirea stării sanitare a poporaţiei creştine.

11. Ingrijirea copiilor spre a reduce mortalitatea lor.

12. Statornicia funcţiilor şi îmbunătăţirea soartei funcţionarilor publici.

13. Ingrijirea poporaţiei creştine de prin suburbii.

14. Asigurarea existenţei lucrătorilor din fabrici.

15. Ocrotirea şi împământenirea străinilor creştini asimilabili, cum ar fi grecii, italienii, germanii şi bulgarii care se amestecă cu poporaţia românească întărind-o în sforţările ei trudnice pentru recucerirea pieţii interne [44]).

---

43) Realizat abia după două decenii şi jumătate.

44) Despre poporaţie, p. 597.

Toate aceste propuneri izvorâte din cercetarea ştiinţifică a realităţilor, constitue chiar germenele unui program politic pentru realizarea căruia d. A. C. Cuza duce de mai multe decenii o luptă intransigentă.

2. Nu mai puţin îngrijorătoare sunt constatările şi concluziunile trase de d. A. C. Cuza din cercetarea stării poporaţiunii rurale. In această privinţă diferite studii mai vechi ale profesorului din Iaşi, cum ar fi *Ţăranii şi clasele dirigente, Lupta în contra alcoolismului în România* şi *Nevoia unei direcţiuni* care enunţă atâtea şi atâtea probleme nerezolvate încă, sunt şi azi de o ardentă actualitate.

Cuprinsul lor vom încerca să-l sintetizăm în paginile care urmează:

Cercetând statistica poporaţiei rurale în perioada de după 1859 d. A. C. Cuza constată un fenomen de o excepţională gravitate: *creşterea progresivă a mortalităţii*. Pe când, de pildă, în 1859, numărul morţilor faţă de acela al noilor născuţi era de 57,5%, acesta creşte în 1869 la 71,55% şi în 1878 la 101,7%. Pentru un economist ca d. A. C. Cuza care stabilise în altă parte o axiomă după care puterea Statului stă în raport direct cu numărul poporaţiei, acest fenomen nu putea fi trecut cu vederea. Un alt fapt care vine să-i confirme constatările demografice şi existenţa unui morb în fiinţa naţiunii române este, pe de o parte, *scăderea cifrei absolute a recruţilor*, iar pe de alta *creşterea numărului celor scutiţi, ca improprii, pentru serviciul militar*[45]).

Trei personalităţi de vază, câte-şi trei medici şi cunoscători ai realităţilor demografice româneşti, scot şi mai în evidenţă glasul cifrelor statistice expuse de d. A. C. Cuza.

Primul este *doctorul Agappi*, care într'o lucrare publicată în 1876 ajungea la următoarea încheere: „Atât în comunele rurale, cât şi în cele urbane, în toate anotimpurile ca şi în

---

45) Iată care sunt cifrele recruţilor pe anii 1891—1894, publicate de Direcţia Generală a Serviciului Sanitar:

Anii	Inscrişi	Scutiţi ca improprii	Scutiţi %
1891	50.459	3.496	5,8
1892	59.976	3.478	5.8
1893	56.243	3.552	6,2
1894	52.079	3.675	7

toate constituţiunile medicale, populaţiunea română descreşte, pe când cea izraelită sporeşte“ [46]).

Al doilea este *doctorul C. I. Istrati* care constată următorul fapt: „Suntem unici în felul nostru! Nu facem nici copii, nu strângem nici capitaluri, nu avem nici bună stare! Noi ne ucidem pentru a se desvolta alţii pe mormântul nostru!“ [47]).

Al treilea este *doctorul I. Felix,* care în discursul de recepţiune la Academia Română în 1880, vorbind despre mişcarea populaţiunii României conchide astfel: „Populaţiunea României se înmulţeşte în o proporţiune cu mult mai mică decât aceea a altor ţări; România este ameninţată de o depopulaţiune relativă, care vatămă interesele ei cele mai vitale“ [48]).

Aci, ca şi în cercetarea fenomenului demografic urban, cauzele sunt de ordin economic. După d. A. C. Cuza această stare este datorită *desechilibrului dintre puterile şi sarcinile ţărănimii, între starea sa culturală şi formele între care este chemată să se desvolte, între foloasele ce i le dă organizaţia noastră socială şi mijloacele ce se cer ţărănimii pentru întreţinerea ei.*

Păşind apoi la examinarea în chip analitic a fiecărei cauze din cele înşirate mai sus, d. A. C. Cuza arată că în trecut, în perioada dinainte de 1829, sub regimul economiei quasi-închise poporul român producea *valori de întrebuinţare* iar nu *valori de schimb.* Datorită acestui fapt, şi aci intervine un citat din Karl Marx, munca prestată de popor era limitată dat fiind că orice surplus de produse nu aducea clasei stăpânitoare vre-un beneficiu însemnat — ştiut fiind că aceste produse erau vândute turcilor cu preţuri derizorii. In această epocă în care activitatea pastorală-agricolă era cea dominantă, energia umană şi cea animală era cruţată, astfel încât atât oamenii cât şi vitele se bucurau de o sănătate robustă şi se înmulţeau în chip normal. Exista, cu alte cuvinte, în această epocă o potrivire perfectă între modul de trai, hrana, îmbră-

---

46) Cercetări demografice asupra populaţiunii României şi în special asupra districtului şi oraşului Iaşi, Bucureşti, 1876, cit. de d. A. C. Cuza, în: *Ţăranii şi clasele diriginte* (Studii economice-politice, p. 221).

47) O pagină din istoria contimporană a României, Bucureşti 1880, cit de d. A. C. Cuza, idem p. 221.

48) Cit. de d. A. C. Cuza, idem p. 221—222.

cămintea şi locuinţa poporului şi greutăţile, pe care trebuia să le poarte.

Tratatul dela Adrianopole, prin libertatea comerţului exterior, aduce o fundamentală schimbare în structura economică a principatelor care de aci înainte încep să producă nu *valori de întrebuinţare* ca până atunci, ci *valori de schimb* pentru necesităţile nesfârşite ale pieţii externe. Acest lucru se poate constata şi din cifrele comerţului exterior care oglindesc intensificarea atât a importului cât şi a exportului.

Pe de altă parte, clasa dirigentă în contact cu Apusul începe să-şi schimbe felul de viaţă, imitând clasele similare din alte ţări mai bogate. Acest fapt reclamând cheltueli mari, clasa dirigentă a căutat să-şi mărească produsele, deci veniturile, prin noi defrişări de terenuri făcute de clasa rurală, căreia noua muncă îi absoarbe toată vlaga.

Adăugându-se la această şi îngreunarea sarcinilor directe şi indirecte cauzate de înmulţirea elementelor neproducătoare prin invaziunea evreilor — aceşti purtători ai viciilor la sate şi a corupţiei în oraşe, cum îi numeşte d. A. C. Cuza — precum şi creşterea dărilor publice pentru întreţinerea noului organism social şi politic, scump şi nepotrivit cu starea şi trebuinţele populaţiei, vom avea atunci tabloul stărilor creiate după tratatul dela Adrianopole.

Toate acestea cerând o muncă prea mare, prea abrutizantă, ţăranii şi vitele degenerează şi arată o tendinţă de scădere.

Acesta este factorul fundamental al scăderii poporaţiei rurale atât din punct de vedere al numărului cât şi din acela al sănătăţii, deoarece „astăzi nu mai este nici un soi de potrivire între modul de trai, hrană, îmbrăcăminte şi locuinţa ţăranului nostru şi munca ce trebue să o facă, între formele înlăuntrul cărora este chemat să se mişte şi starea sa de cultură, între foloasele ce le are dela organizarea puterii Statului şi mijloacele ce i se cer pentru întreţinerea ei[49]).

Soluţionarea problemei, căci, după d. A. C. Cuza există o soluţiune, trebue să înceapă *prin restabilirea echilibrului sdruncinat dintre puteri şi sarcini, dintre starea de cultură a poporului şi formele înlăuntrul cărora e chemat să se desvolte;*

49) Ţăranii şi clasele diriginte, idem p. 275.

dintre foloasele ce i le dă organizaţia noastră socială şi mijloacele ce se cer dela dânsul pentru întreţinerea ei.

Două sunt căile după care se poate realiza acest echilibru şi anume: *a)* reducerea sarcinilor spre a le potrivi după puterile de producere, scăderea mijloacelor ce se iau în scopul întreţinerii organizaţiunii sociale şi coborârea formelor la nivelul stării culturale a ţăranilor, şi *b)* sporirea puterii de muncă şi îmbunătăţirea vieţii ţăranilor, ridicarea lor culturală la nivelul formelor înlăuntrul cărora trăeşte şi raportarea foloaselor ce le are dela organizaţia socială la nivelul sacrificiilor ce se cer pentru întreţinerea sa.

In practică, zice d. A. C. Cuza, nu se poate realiza decât acesta din urmă, al cărui plan îl schiţează la sfârşitul lucrării „Ţăranii şi clasele dirigente".

Ridicarea culturală a clasei rurale, armonizarea legilor cu nevoile şi obiceiurile pământului şi oprirea contactului evreilor cu această clasă pe care o exploatează azi, constitue punctele de căpetenie ale acestui program.

VI. INCHEERE.

Ne oprim, deocamdată, aci.

Rândurile de mai sus nu înseamnă decât o simplă introducere în materie. Şi aceasta mai mult în domeniul gândirii economice.

Dar d-l A. C. Cuza nu este numai economist şi doctrinar al naţionalismului ci un spirit foarte complex, un ideolog dotat cu dexterităţi multilaterale, fiind totodată şi poet, estet, polemist, satiric, om politic, şi, deasupra tuturor, un desăvârşit stilist, care a ştiut să înfăţişeze întotdeauna aridele teorii şi demonstraţii ale economiei politice în fraze vii şi colorate, cu netăgăduite calităţi literare, care pot fi citite şi înţelese cu uşurinţă de oricine. Sunt aci în gândirea şi activitatea d-lui A. C. Cuza, domenii întinse de cercetare spre a găsi partea sa de contribuţie în civilizaţia românească.

Deşi încă n'a încetat glasul patimilor de jos şi sabatul presei înstrăinate, fărâme din această contribuţie am început să le vedem, să le simţim, să le pipăim chiar azi.

Mâine le vom vedea, le vom simți, le vom pipăi mai mult. Căci, „adevărul trebue să biruiască".

Ceeace trebue subliniat deocamdată este că toată activitatea d-lui A. C. Cuza în toate domeniile amintite mai sus a avut o singură inspirație: naționalismul, un singur obiect: românismul.

Toate-toate acestea cu aceeaș perseverență și cu aceeaș dârzenie cu care odinioară Catone, censorul, demonstra pericolul cartaginez proectat asupra Romei cu fraza lui lapidară: „Ceterum, censeo Carthaginem esse delendam".

Și Senatul roman l'a înțeles pe Catone, dezlănțuind războaiele punice, salvatoare ale civilizației romane.

Dar să revenim la economist.

Care este școala economică căreia-i aparține d-l A. C. Cuza?

Astfel s'ar putea întreba orișicare știe că doctrinarii științei economice sunt grupați, în baza unui catechism de idei și principii pe care le împărtășesc în comun, în diferite școli sau grupe.

Din spicuirile făcute mai sus în principalele sale scrieri, rezultă că d-l A. C. Cuza deși are puncte ideologice și aderențe comune, pentru anumite idei și principii, cu diverși economiști sau diverse sisteme, totuși nu se poate spune că aparține cutărei sau cutărei școli. Căci, spre a fi membru al unei școli economice nu e suficient, credem, să ai o simplă aderență sau comunitate de concepție pentru o anumită chestiune, ci e necesar să fi admis întregul, sau aproape întregul, catechism alcătuind sistemul ei de gândire și, mai ales, să nu admiți principii din afară care neagă sistemul.

In ceeace privește d-l A. C. Cuza, vedem că este un eclectic. Are legături de idei, filiațiuni și aderențe cu diferite școli și sisteme economice, fără a fi integrat însă în nici una din ele.

Cu fiziocrații se apropie în ceeace privește împărțirea poporațiunii în trei clase deosebite după funcțiunea lor economică și mai ales în ceeace privește produsul net în agricultură. Pe când celelalte clase nu exercită decât o *activitate de transformare* și *prelucrare* a bunurilor spre a le face apte consumațiunii, fără a adăoga însă nimic în „materialita-

tea" lor, clasa rurală sau producătoare este acea care exercită o *activitate pozitivă,* de creaţie.

Atât însă.

Nici un cuvânt despre „impozitul unic" — în domeniul politicii financiare — şi nici-o aderenţă pentru principiul „laisser faire". Din contră, în materie de politică economică se declară intervenţionist.

Cu cei din şcoala clasică se apropie prin aceia că admite existenţa în ştiinţa economică a unor legi naturale, care îi dau acesteia caracterul de ştiinţă. Aminteşte printre ele, legea economiei puterilor. Combate însă principiul chrematistic, al avuţiei, căruia îi opune principiul poporaţiei.

Cu Sismondi se apropie în ceeace priveşte concepţia ştiinţei economice ca o ştiinţă etică, care are de obiect studiul omului în raport cu nevoile sale materiale, pe care însă o desvoltă mai mult şi chiar o aplică atunci când cercetează fenomenologia economică.

Se apropie de Fr. List când vede în naţiune şi în economia naţională pivotul ştiinţei economice şi a preocupărilor de Stat.

Se apropie de doctrina socialismului ştiinţific al lui Karl Marx prin împărtăşirea, pentru anumite domenii ale ştiinţei, a principiului materialismului istoric.

Are aderenţe, în fine, cu şcoala istorică germană prin aceea că socoteşte necesară întrebuinţarea, pentru anumite probleme economice, a metodei istorice, însă se deosebeşte de aceasta prin admiterea existenţei unor legi economice în ştiinţă.

Dintre ideologii băştinaşi are legături de filiaţiune cu Simion Bărnuţiu şi aderenţe comune cu Mihail Eminescu prin românismul şi antisemitismul lor. Se deosebeşte însă de cel dintâi prin autohtonismul şi ortodoxismul său, opus latinismului şi quasi-păgânismului bărnuţian; şi, de cel de al doilea prin acea prismă mai realistă prin care priveşte clasele suprapuse de origină străină, pe care marele poet le consideră ca duşmanul intereselor româneşti[50]), pe când d. A. C. Cuza

50) Atitudinea lui Eminescu în contra elementelor de origină străină, chiar creştine, se datoreşte, probabil, şi faptului că pe atunci aceste elemente nefiind complect asimilate aveau încă legături spirituale cu ţările de origină şi tendinţe centrifuge faţă de idealurile româneşti.

vede în ele, după asimilarea şi contopirea lor în masa românească, aliaţi preţioşi pentru lupta în contra iudaismului.

Prin profesarea ideologiei antisemite, d-l A. C. Cuza se apropie, în fine, şi de Bogdan Petriceicu Haşdeu şi Vasile Conta împreună cu care socoteşte iudaismul ca un pericol vital pentru Statul şi naţiunea română.

Cu toate aceste filiaţiuni, înrudiri şi aderenţe, d-l A. C. Cuza nu face parte din nici una din şcolile economice de mai sus.

De fapt el a creat în România o şcoală proprie, având la temelie ideea de naţionalitate şi principiul poporaţiunii: *şcoala românească a naţionalismului economic,* dotată cu o doctrină socială şi creştină proprie.

Apoi, de aci, afirmă şi desvoltă ideea de naţionalitate nu numai în domeniul economic, ci în toate domeniile vieţii sociale şi spirituale considerând naţionalitatea ca isvor exclusiv al culturii umane.

Baza întregului sistem este însă economia, căci, „înstrăinarea în domeniul economiei, aduce, în mod fatal, înstrăinarea în domeniul culturii“ [51]).

Aspectul principal al naţionalismului în concepţia cuzistă este antisemitismul. De ce? Fiindcă evreii, poporaţiune străină, neasimilabilă, infiltrată înlăuntrul naţiunii române, anume în clasa de mijloc, pe care au acaparat-o aproape în întregime, într'o vreme când poporul român trecea prin criza spirituală şi materială a tranziţiei dela vechea formă a economiei închise la cea modernă, urmăresc şi caută să-şi făurească, aci în România, un ideal naţional şi economic propriu, deosebit şi chiar opus idealului românesc. Acest lucru e înlesnit de faptul că evreii ocupând un loc central în sânul Statului român prin aceea că ei constitue clasa mijlocie, dispun de mijloacele materiale necesare şi pot, în chip indirect, să determine o acţiune în favoarea lor, prin clasa dirigentă. In fine, fiindcă iudaismul negând, din oportunism politic, ideea de naţionalitate (de fapt pe aceea a altor naţionalităţi) pe care caută să o dizolve

---

51) „Aice dar, în schimbarea modului de producere şi de schimb, şi nu în niscaiva aspiraţiuni, eterice către ideal, zămislite din nimic în mintea oamenilor, trebue să căutăm explicarea adevărată a mişcării noastre culturale din ultimele decenii“.

Ţăranii şi clasele diriginte (Studii economice-politice, p. 232).

spre a domina şi, propagând — pentru promovarea intereselor sale proprii de rasă, naţiune şi religie deosebită — ideea de umanitarism şi liberalism, care nu se găsesc în istoria sa proprie ca naţiune aşezată pe teritoriul ei originar, a încercat şi încearcă să constitue un supra Stat cosmopolit, dominat şi condus de clasa activă de mijloc, transformată în clasă conducătoare, deci de evrei, deasupra tuturor naţiunilor şi în contra acestora.

Deci, iudaismul, ca un accident în viaţa poporului român, similar accidentelor politice din trecut, anume năvălirile popoarelor străine, dar mai virulent ca toate acestea prin caracterul său de penetraţie pacifică, prin materialismul, exclusivismul şi egoecentrismul său şi prin acea virulenţă şi acel spirit negativ izvorând din însăşi religia lor, dizolvant a tot ce este etic şi moral în celelalte popoare — spre a le putea domina şi stăpâni mai uşor — dă naţionalismului d-lui A. C. Cuza aspectul şi caracterul său antisemit.

Trebue să insistăm şi azi şi întotdeauna asupra acestui fapt esenţial: *d-l A. C. Cuza este un doctrinar al naţionalismului, iar unul din aspectele accidentale, temporare, ale acestui naţionalism este antisemitismul.*

Iudeoctonia sau iudeofagia d-lui A. C. Cuza nu are alt scop decât înlăturarea cauzei care stă în calea desvoltării normale a naţiunii române; un naţionalism în defensivă.

Ceva mai puţin decât cerea senatorul Cato prin „Ceterum censeo". O măsură profilactică, din punct de vedere românesc.

Apoi, spre deosebire de ideea de naţionalitate sau de românism care este un ideal permanent, aspectul antisemit, am spus, nu este decât accidental şi temporar. Dacă dispare iudaismul ca problemă, ca pericol iminent, în cadrul realităţilor româneşti, antisemitismul nu mai are nici o raţiune de a fi.

Intre iudaism şi antisemitism e o legătură ca între cauză şi efect, cea dintâi determină pe cea de a doua.

Gândirea d-lui A. C. Cuza şi-ar fi păstrat, credem, chiar fără intermediul evreesc, factor creator al antisemitismului, pecetea concepţiunii naţionaliste opusă liberalismului, umanitarismului şi cosmopolitismului în genere.

Să trecem acum la o paralelă.

Dacă există o altă personalitate autochtonă cu care gân-

direa d-lui A. C. Cuza să aibă legături subterane, acesta, în afară de Bărnuţiu, Eminescu şi Vasile Conta, nu poate fi altul decât *Vintilă Brătianu*.

Axa centrală a ideologiei acestor doi mari gânditori este aceeaş: naţionalismul, sau mai precis: românismul.

A. C. Cuza şi Vintilă Brătianu nu prin structura concepţională ci prin accident de circumstanţe au activat pe câmpuri politice deosebite. Amândoi urmărind însă, cu aceeaş perseverenţă, acelaş ideal.

Toate scrierile şi faptele lui Vintilă Brătianu ne spun că, dacă acesta nu ar fi fost profirogenet, membru al unei mari familii cu tradiţii de guvernare, ar fi rămas toată viaţa un *out-sider*, un naţionalist izolat cu hotărîte tendinţe şi aderenţe în direcţia naţionalismului antisemit al d-lui A. C. Cuza.

Intre d-l A. C. Cuza şi Vintilă Brătianu mai există şi o trăsătură structurală comună: constanţa în acţiune şi cerbicia pusă în apărarea ideologiei, chiar în contra tuturor.

Nu şi-a apărat Vintilă Brătianu, şi cu ce tărie, principiul autochtonismului „Prin noi înşi-ne“ — la care tindem să revenim azi după atâtea desamăgiri şi atâtea pierderi încercate de mirajul altor formule?

Nu-şi apără d-l A. C. Cuza, de aproape cinci decenii, în contra unei lumi întregi care nu l'a înţeles sau n'a vrut să-l înţeleagă, ortodoxismul gândirii sale?

Dar, între Vintilă Brătianu şi d-l A. C. Cuza mai există şi o apropiere de destin, pe lângă aceea ideologică şi structurală: şi unul şi altul au fost huliţi o viaţă întreagă de o presă înstrăinată, care vedea în ei pietre de hotar peste care nu se putea trece cu uşurinţă.

Ajungând la sfârşitul acestor consideraţiuni generale, vom face încă două constatări în ceeace priveşte opera şi activitatea d-lui A. C. Cuza.

Prima.

Scrierile d-lui A. C. Cuza sunt prea puţin cunoscute şi prea puţin cercetate de noua generaţie de economişti, orientată mai mult spre sisteme de gândire străine. Dealtfel nu toate bibliotecile noastre publice cuprind opera întreagă a d-lui A. C. Cuza. Acest gol se datoreşte în bună parte şi şcolii româneşti care a considerat întotdeauna subversivă ideia naţionalismului integral al d-lui A. C. Cuza şi aspectul său

principal, antisemitismul, care nu este decât reacţiunea legitimă contra unei sumbre stări de fapt pentru reîntronarea unei stări de drept.

Prezenta introducere în gândirea economică şi în ideologia naţionalistă a d-lui A. C. Cuza, nu ar vrea să fie altceva decât un prilej şi îndemn pentru cei mai mulţi de a cunoaşte această gândire în întregime, consultând lucrările sale.

A doua.

Catehismul doctrinar sintetizat în paginile precedente a servit d-lui A. C. Cuza ca program al unei acţiuni politice. In cadrul grupării junimiste mai întâiu, în cadrul partidului naţionalist-democrat, mai apoi, şi în cadrul Uniunii Naţionale Creştine şi a Ligii Apărării Naţionale Creştine, mai în urmă.

D-l A. C. Cuza a crezut întotdeauna, în *adevărul* catechismului său. Structura sufletească optimistă, în mijlocul atâtor circumstanţe pesimiste, a mai crezut, întotdeauna, în *biruinţa* iminentă a acelui adevăr.

Işi încheie, dealtfel, multe scrieri cu această robustă maximă: „Adevărul birueşte".

Şi a luptat, pentru izbândă.

Dar, în aproape jumătate de veac de trudnică opintire, când atâtea nume obscure au răsărit şi au apus în viaţa politică românească, când atâtea partide s'au perindat la cârma ţării, d. A. C. Cuza n'a reuşit să-i imprime acestei vieţi ideologia sa, catechismul său românesc, sau, ca să-i spunem pe nume, fără eufemisme, doctrina profilactică antisemită.

Din contră, problema s'a complicat între timp. Dela Nord şi dela Răsărit şi, în ultima vreme şi din Apus, din Germania, au năvălit, când pe cale paşnică şi vizibilă, acceptată oficial, când prin prelingeri invizibile, tolerate de Stat, noi elemente străine intrate deadreptul în „clasa mijlocie" cu veleităţi de a trece chiar deadreptul în clasa politică dirigentă.

Şi acţiunea politică a d-lui A. C. Cuza nu numai că nu a putut schimba vechile stări de lucruri dar nu a putut opri nici agravarea răului.

Cei drept d. A. C. Cuza a ţinut sus torţa idealului naţionalismului integral, dar, chiar la lumina acestei torţe a continuat opera de împestriţare a hărţii etnice a României cu elemente „de altă rasă, de altă religie, de altă naţionalitate"

care încearcă, prin toate mijloacele, să schimbe actuala formă de Stat şi să subjuge chiar politiceşte naţiunea română.

Vrem să ne întrebăm aci, la sfârşitul acestui studiu, care sunt cauzele nereuşitei acţiunii politice a d-lui A. C. Cuza, acţiune bazată pe o sănătoasă doctrină naţionalistă sintetizată în rândurile de faţă?

Trei sunt, după noi, cauzele fundamentale:

prima datorită mediului românesc de sus a clasei diriginte care a înţeles prea puţin şi prea încet pericolul înstrăinării economice şi culturale din ultimele şapte-opt decenii şi a reacţionat şi mai puţin şi prea slab faţă de acest pericol şi mediului pasiv de jos, care, lipsit fiind de cultură şi de o bună stare materială n'a putut să reacţioneze la timp faţă de invazia evreiască.

a doua datorită vehemenţei cu care organizaţiile evreeşti din ţară şi din străinătate, vizibile şi invizibile, au reacţionat faţă de mişcarea naţionalistă a d-lui A .C. Cuza, căutând să o înăbuşe pe toate căile şi cu tot arsenalul de mijloace de care dispun;

şi, *a treia,* de ordin subiectiv, datorită însăşi concepţiunii, metodei şi acţiunii politice a d-lui A. C. Cuza.

Insistăm mai ales asupra acesteia din urmă, care, după noi, constitue punctul cel mai vulnerabil, călcâiul lui Achile a acţiunii politice.

Intre acţiunea politică şi între scopul urmărit de a reîntrona elementul românesc în drepturile sale firesti există un dezechilibru de forţe.

Intr'adevăr: ceeace a urmărit d. A. C. Cuza a fost *schimbarea radicală a structurii organice a ţării şi a componenţii claselor sociale,* intrate pe un făgaş greşit şi periculos pentru însăşi viaţa naţiunei.

Prin ce procedee a vrut d-l A. C. Cuza să realizeze această mare revoluţie structurală?

Prin aceleaşi procedee prin care oricare partid politic democrat a activat pentru venirea la putere, adică prin obişnuite campanii electorale şi prin obişnuita luptă parlamentară, dovedită azi, ca şi ieri, atât de sterilă şi ineficace, cu alte cuvinte prin procedee de luptă luate din arsenalul democraţiei decadente.

Prin atari mijloace poţi avea mici succese locale, efe-

mere succese electorale sau succese parlamentare care nu durează decât o clipă, dar nu poţi schimba structura socială şi economică a unei ţări atât de înstrăinate cum este România şi nici învinge puternicile organizaţii evreeşti din ţară şi străinătate.

Acest dezechilibru de forţe precum şi pasivitatea elementului românesc faţă de pericolul evreesc, cerea procedee cu totul deosebite de cele uzate până acum de d. A. C. Cuza în acţiunea sa politică, cerea o altă organizaţie şi altă îndrumare pe câmp.

Dar se deschide aci un capitol nou, un capitol vast de cercetări şi reflexiuni pe care, cel puţin deocamdată, nu putem decât să-l enunţăm.

BIBLIOTECA INSTITUTULUI DE ISTORIE ROMÂNĂ
UNIVERSITATEA
DIN
CLUJ

DE ACELAŞ AUTOR:

Păreri asupra crizei agricole, pag. 100, Bucureşti, 1931.

Trei probleme privind Banca Naţională a Albaniei, pag. 63, Constanţa 1932.

Împrumuturile forţate asupra circulaţiunii monetare. (Două experienţe monetare în Grecia), pag. 13, Bucureşti, 1933.

Sistemele băncilor de emisiune din ţările balcanice (Grecia, Turcia, Bulgaria, Jugoslavia şi Albania), pag. 308, Constanţa, 1933/934.

Capitalurile străine în marile bănci din Bulgaria (din ciclul „*Capitalurile străine în marile bănci din ţările balcanice*"), pag. 23, Bucureşti, 1934.

Băncile centrale agricole din ţările balcanice, pag. 28, Bucureşti, 1934.

Economie politică (Zece prelegeri despre Monetă, Credit, Bancă, Schimb, ţinute la Casa Naţională de Economii şi Cecuri Poştale), pag. 256, Litograf. Bucureşti, 1935.

Banca Naţională a Albaniei (Cu o prefaţă de *d. Prof. Victor Slăvescu*), pag. 122, Bucureşti, 1936.

Criza de control la societăţile mixte, pag. 15, Bucureşti, 1936.

IN REVISTE:

Casa de Credit a Studenţilor şi Licenţiaţilor Academiilor comerciale. Revista A.L.A.C.I. Nr. 1—2, Ianuarie-Februarie 1934, pag. 59—61.

Aromânii în viaţa economică a ţărilor balcanice, Revista A.L.A.C.I. Nr. 7—8, Iulie-August 1934, pag. 26—30.

Trei feluri de politică minoritară. Democraţia, Nr. 1, Ianuarie 1935, pag. 19—22.

Fondurile de amortisment ale capitalului particular la regiile mixte. Tribuna Financiară Nr. 29, 10 Mai 1935, pag. 18—19.

Licenţiaţii Academiilor comerciale în întreprinderile economice private, Revista A.L.A.C.I. Decembrie 1935, pag. 6—10.

O viziune: România integrală, Revista A.L.A.C.I., Martie 1936, pag. 1—5.

INSTITUTUL DE ARTE GRAFICE
«LUPTA»
N. STROILA
BUCUREȘTI
STR. G-RAL BUDIȘTEANU 9
TELEF.: 3-7863